

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALİNE TEPKİ OLARAK KONYA MERKEZİNDEN VE İLÇELERİNDEN GÖNDERİLEN PROTESTO TELGRAFLARI

Osman AKANDERE*

Özet

Mondros Mütarekesi'nin imzasından sonra Anadolu'yu paylaşmak için harekete geçen İtilaf Devletleri, Paris Barış Konferansı'nda İzmir'i işgal hakkını Yunanistan'a vermiştir. Yunanistan da, bu büyük devletlerden aldığı izin gereğince 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmiştir. İşgal esnasında da pek çok Türk katledilmiştir. İzmir'in işgali Türkler tarafından şiddetle kınanmıştır. Nitekim daha işgal olmadan evvel Maşatlık'ta Redd-i İlhak Heyeti tarafından bir miting tertip edilmiş ve bu mitingde işgal kınanmıştır. Ayrıca Redd-i İlhak Heyeti tarafından memleketin her tarafına çekilen bir telgrafla işgalin miting ve telgraflar vasıtasıyla protesto edilmesi istenmiştir. İzmir'den gelen bu çağrı Anadolu'dan gereken desteği bulmuş ve işgal hareketi mitingler ve telgraflarla lanetlenmiştir. İzmir'in işgali Konya Vilayeti tarafından da protesto edilmiştir. Konya'dan çekilen telgraflarda; İzmir'de nüfus çoğunluğunun Türklerin elinde bulunduğu, Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesinin uygulamaya konulmasını gerektirecek bir durumun olmadığı ve Wilson Prensipleri'ne göre işgalin haksız olduğu vurgulanmıştır. Nihayetinde İzmir'in işgaline tepki olarak düzenlenen mitingler ve çekilen protesto telgrafları milli şuurun gelişmesini sağlamış, Milli Mücadele Hareketi'nin doğuşunu hazırlamıştır.

Anahtar Kelimeler: İzmir'in İşgali, Konya, Protesto telgrafi, Miting, Megali İdea, Yunanlılar.

Giriş

Yunanistan, Osmanlı Devleti'nden ayrılıp bağımsızlığını ilan ettiği (1829) andan itibaren kendisine yeni hedefler belirleyip "*Megali İdea*"¹ olarak bilinen "*Büyük Yunanistan*"ı oluşturma yönünde bir siyaset takip etmiş, Trakya ve Batı Anadolu istikametinde genişleyebilmek için çaba sarf etmiştir². Nitekim I. Dünya Savaşı'na, Osmanlı Devleti'nin paylaşımında Trakya ve Batı Anadolu topraklarından pay almak karşılığında, İtilaf Devletleri safında katılan Yunanistan, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılıp Mondros Mütarekesi'ni imza etmesiyle birlikte Trakya ve Batı Anadolu'yu "*Megali İdea*" çerçevesinde kendi topraklarına katmak için büyük bir fırsatın elde edildiğini düşünmüştür. Hâlbuki Yunanistan'ın işgal nihayetinde de ilhak etmeyi amaçladığı İzmir ve çevresi I. Dünya Savaşı esnasında yapılan gizli antlaşmalarda İtalyan işgal sahası olarak kabul edilmişti. Öncelikle 26 Nisan 1915'te Londra'da, İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya arasında imzalanan gizli bir antlaşma ile Antalya bölgesi İtalyan işgal sahası olarak kabul edilmişti. Daha sonra ise 17 Nisan 1917'de St. Jean de Maurienne Antlaşması ile de Batı Anadolu'nun İzmir'den başlayıp Konya'ya kadar uzanan geniş bir bölgesi İtalya'ya bırakılmıştı³. Yunanistan'ın "*Megali İdea*" hedefine dâhil olan İzmir ve çevresinde hak iddia edebilmesi için öncelikle bölgede hak iddiasında

¹ Yunan devlet adamı ve aynı zamanda tarihçi olan Panoyatis Pipinellis "*Megali İdea*" fikrini şöyle tanımlamaktadır: "...Yunan varlığının anlamı, Yunanistan'ı, tüm Yunan ırkını bir sınır içinde toplayacak, birleşik, ulusal bir devletin çekirdeği haline gelmeye zorluyordu. Herkes kendisini Bizans İmparatorluğu'nu yenilen canlandırma hayaline kaptırmıştı". Bkz, R. Salahi Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, Cilt I, Üçüncü Basım, TTK, Ankara 1995, 30; "*Megali İdea*" fikrinin ortaya çıkışı ve Yunanistan'ın genişleme siyaseti hakkında geniş bilgi için, bkz. Zafer Çakmak, *İzmir ve Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi (1919-1922)*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2007, s. 35-55.

² Nitekim Yunanistan, İstanbul merkezli bir Bizans-Yunan İmparatorluğu'nun oluşturulması adına politika güdüyor ve bunun hayalini kuruyordu. Bkz, Adnan Sofuoğlu, "*Anadolu Üzerindeki Yunan Hedefleri ve Mütareke Dönemi Fener Rum Patrikhanesinin Faaliyetleri*", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, X/28, (Mart 1994), s. 211.

³ Bekir Sıtkı Baykal, "*İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali ve Bu Olayın Doğu Anadolu'daki Normal Tepkileri*", Atatürk Konferansları III (1969), TTK, Ankara 1970, s. 110-111; Bilge Umar, *İzmir'de Yunanlıların Son Günleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1974, s. 45; Nurdoğan Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, Hür Yayın, İstanbul 1981, s. 139-140; Ali Çetinkaya, *Ali Çetinkaya'nın Milli Mücadele Dönemi Hatıraları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1993, s. 3; İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devleti'ne yönelik paylaşım projeleri için, bkz. Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991, s. 151-155.

bulunan diğer bir devlet olan İtalya'yı bertaraf etmesi gerekmektedir. Bunun için de, İngiltere, Fransa ve Amerika gibi büyük devletlerin desteğini sağlamak zorundaydı. Yunanistan, İtilaf Devletleri'nin desteğini sağlamak ve Paris Barış Konferansı'nı etkilemek amacıyla Venizelos başkanlığında bir heyeti Paris'e gönderdi. Venizelos, İzmir ve çevresinde Rum nüfusunun hâkim unsur olduğunu iddia etmiş ve bu iddialarını İngiltere, Fransa ve Amerika'ya kabul ettirmeyi başarmıştır. Oysa Amerika, yayınladığı Wilson Prensipleri ile "*Osmanlı Devleti'nin Türklerle meskûn kısımlarının istiklâline dokunulmama- cağı vaadinde*"⁴ bulunmuştu. Osmanlı Devleti yetkilileri de, İtilaf Devletleri'nin I. Dünya Savaşı'nı kazanmasında büyük rolü olan Amerika'nın, Wilson Prensipleri adı altında dünya kamuoyu önünde verdikleri sözün yerine getirileceğinden kuşku duymuyorlardı. Yine bu prensiplerle bütün milletler için kabul edilen "*milletlerin, kendi mukadderatlarını, kendilerinin tayin etme hak ve salahiyeti*" maddesi de Osmanlı umumî efkârını rahatlatıyordu⁵. Fakat İtilaf Devletleri'nin Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesi ile "*güvenliklerini tehdit eden herhangi bir stratejik noktayı ele geçirmek hakkına*" sahip olmaları, herhangi bir sebeple de olsa işgallere hukukî zemin hazırlar durumdaydı⁶. Nitekim Venizelos, hem Wilson Prensipleri hem de Mütarekename'nin yedinci maddesi mucibince İzmir ve çevresinin Yunan işgal sahası olarak kabul edilmesi gerektiğini ısrarla savunmaktaydı. Venizelos'un Wilson Prensipleri'ne dayanarak Yunanistan'a bırakılmasını istediği İzmir'e ait nüfus istatistiğine göre; İzmir Sancağı'nda 449.044 Rum, 219.494 Türk, İzmir şehrinde ise

⁴ Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Milli Mücadele*, I, Üçüncü Basım, Ankara 1992, s. 121; Mondros Mütarekesi görüşmeleri esnasında İngiliz murahhaslarının Türk murahhaslarına gösterdikleri ilgi ve mütarekenin imzasından sonra Amiral Calthorpe'un Bahriye Nazırı Hüseyin Rauf'a gönderdiği gizli mektupta, mütareke koşullarında doğan bazı anlaşmazlıkların giderilmesi adına verdiği sözler Hüseyin Rauf Bey'i umutlandırmıştır. Ve heyeti İstanbul'a dönünce imza edilen mütarekenin umut verici bir gelişme olduğunu dile getirmişlerdir. Bkz. Sonyel, *Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, I, s. 8.

⁵ Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Milli Mücadele*, I, s. 121.

⁶ Mondros Mütarekesi ve tatbikatı hakkında geniş bilgi için bkz. *Türk İstiklal Harbi I Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, Üçüncü Basım, Genelkurmay Yayınları, Ankara 1999, s. 20-285; Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 23-37; Padişahın, İngilizlerin mütareke şartlarını öğrendiği zaman İzzet Paşa'ya şunları söylediği rivayet edilmektedir: "*Bu şartları, çok ağır olmalarına rağmen, kabul edelim. Öyle tahmin ederim ki, İngilizlerin doğuda asırlarca devam eden dostluğu ve lütfkâr siyaseti değişmeyecektir. Biz onların müsamahasını daha sonra elde ederiz*". Bkz. Gotthard Jaeschke, *Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri*, çev: Cemal Köprülü, TTK, Ankara 1991, s. 2.

243.879 Rum, 96.250 Türk yaşamaktaydı⁷. Venizelos, gerçek dışı olan ve daha ziyade patrikhane kayıtlarına⁸ dayanan bu iddialarını İngiltere, Fransa ve Amerika'ya kabul ettirmeyi başarmıştır⁹.

Venizelos nüfus istatistiği yönündeki iddialarının yanında İzmir ve çevresinde Rumlara mezalim uygulandığını da iddia edip Mütarekename'nin yedinci maddesinin uygulamaya konulmasını da talep etmiştir. Venizelos, Osmanlı idaresindeki Rumların ve diğer azınlıkların emniyetlerinin bulunmadığını, Osmanlı Devleti'nin azınlıkları idare etmek, koruyup kollamaktan aciz olduğunu dolayısıyla da Trakya, Batı Anadolu, İzmir ve çevresinin Osmanlı idaresinden koparılması gerektiğini dile getirmiştir. Delil olarak da çantasından çıkardığı telgrafları göstermiştir. Bu telgraflarda; İzmir'de Türklerin azınlıklara korkunç zulümler yaptıkları, Türklerin esas gayelerinin ise azınlıkları imha etmek olduğu anlatılmıştır. Bu durumu önlemenin tek yolunun ise İzmir'in işgali hususunda Yunanistan'a yetki verilmesi olduğunu ısrarla

⁷ Venizelos'un iddiaları yanında Osmanlı Devleti'nin 1917 yılına ait resmi kayıtlarına göre İzmir Sancağı'nda 414.955 Türk, 143.801 Rum, 46.801 diğer unsurlar yaşamaktadır. Bkz, Çakmak, *Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, s. 104; Venizelos'un iddialarına göre Aydın ve Bursa vilayetlerinde 1.013.195 Rum bulunuyordu. Osmanlı Hükümeti'nce Paris Barış Konferansı'na sunulan nüfus istatistiğine göre ise İzmir'i de içine alan Aydın vilayetinde 1.249.067 Türk, 299.097 Rum, 20.287 Ermeni yaşamaktaydı. Bkz, *Türk İstiklal Harbi II'nci Cilt Batı Cephesi I'nci Kısım*, Üçüncü Basım, Genelkurmay Yayınları, Ankara 1999, s. 5-6; Nüfus hareketi hakkında geniş bilgi için, bkz, Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 39-63.

⁸ Çakmak, *Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, s. 103, net 351; Amerikalı Profesör A. Lyber'in 1922 Nisanı'nda yazdığı ve 1918-1919 tarihlerinde Yunan İmparatorluğunu diriltmek için harcanan çabaları anlattığı bir yazısında "*Türk Trakya'sında ve İzmir dolaylarında nüfus durumu, halkın isteği ve ekonomik koşulların, bu bölgelerin Yunanistan'a verilmesini haklı çıkarıp çıkaramayacağını öğrenmek için Paris Konferansı yerinde soruşturma yapmak zahmetine bile katılanmamıştı. Oysa 1919'da Trakya ve Küçük Asya'nın İzmir dolaylarındaki Türkler büyük çoğunluğu teşkil ediyordu.*" demekte ve Yunan iddialarının gerçekte alâkası olmadığını açık bir dille vurgulamaktadır. Bkz, Sonyel, *Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, I, 32.

⁹ Venizelos'un İngiltere ve Fransa'ya iddialarına kabul ettirmesinde İtalyan'ın Akdeniz'de önemli bir güç olmaya çalışması önemli bir etkidir. Özellikle İngiltere İtalya'nın bölgede etkili bir güç haline gelmesini istememiştir. Böylelikle de hem Yunanistan'ın isteklerinin karşılanması sağlanmış, hem de İtalya'nın Akdeniz'de büyük bir güç olmasının önüne geçilmiştir. Bkz. Baykal, "*İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali...*", s. 112-113; Paris Barış Konferansı'nda İtalya'nın tutumu ve İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi yönündeki kararlara tepkileri için, bkz. Mevlüt Çelebi, *Millî Mücadele'de Türk-İtalyan İlişkileri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002, s. 40-49.

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

savunmuştur¹⁰. Bütün bu propagandalar neticesinde Paris Barış Konferansı'nda İngiltere, Fransa ve Amerika, Yunanlıların İzmir'e kuvvet çıkarmaları teklifini 6 Mayıs 1919'da kabul etmiş¹¹ ve Yunanistan, derhal işgal hazırlıklarına başlamıştır.

1) İzmir'in İşgali

Yunanistan, Paris Barış Konferansı'nda işgal hakkını elde ettikten sonra İzmir'e asker çıkarma yönünde hazırlıklara girişti. Nitekim işgal kararı Venizelos'a tebliğ edilir edilmez, Venizelos "...bildirdiğim askeri kuvvetler derhal İzmir'e gönderilmelidir"¹² mealinde Yunan genel karargâhına telgraf çekmiştir. Bunun üzerine harekete geçen Yunan Askerî Şurası da 1. Tümenin İzmir'e çıkarılmasını kararlaştırmıştır. Amiral Calthorpe 14 Mayıs'ta İzmir limanına gelerek aynı gün saat dokuzda Ali Nadir Paşa ve Vali İzzet Bey'e birinci notasını tebliğ etmiştir. Bu notaya göre; "*İzmir istihkâmâtı ile civarı ve müdafaa tertibatını haiz bulunan arazi Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesi gereğince*" İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecektir¹³. Görüldüğü gibi 14 Mayıs itibariyle İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği haberi gizlenmektedir. Bundan, bir direnişle karşılaşmamak için, işgal hareketinin İtilaf Devletleri tarafından her şeyiyle hazırlanmaya ve Yunanlıların sorunsuz bir şekilde İzmir'in işgalini tamamlamasının sağlanmaya çalışıldığı açıkça görülmektedir. Fakat ne kadar gizlenirse gizlensin İzmir'in nihayetinde Yunanlılar tarafından işgal edileceği haberi Maliye Müfettişi Menemenlizade

¹⁰ Baykal, "*İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali...*", s. 112-113; Mustafa Turan, *Yunan Mezalimi (İzmir, Aydın, Manisa, Denizli 1919-1923)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999, s. 12-13.

¹¹ Turan, *Yunan Mezalimi*, s. 15; Çakmak, *Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, s. 106-108.

¹² Celal Bayar, *Ben de Yazdım -Milli Mücadele'ye Giriş-*, VI, Sabah Kitapçılık, İstanbul 1997, s. 31; Engin Berber, *Mütareke ve Yunan İşgali Döneminde İzmir Sancığı*, s. 209-210.

¹³ *THH. II. Cilt Batı Cephesi 1. Kısım*, s. 35; *Askerî Tarih Belgeleri Dergisi*, L / 112 (Haziran 2001), 3-7 (Belge No: 4112); İzmir'in İtilaf Devletleri tarafından işgal edileceği haberi Osmanlı Hükümeti tarafından öğrenilince; Sadrazam derhal harekete geçmiş, her türlü direnme ve memleketi müşkül duruma düşürecek her türlü hareketten kaçınılması gerektiğini Vali'ye bildirmiştir. Bkz, Baykal, "*İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali...*", s. 114; Sıtkı Aydın, *Güneybatı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye Harekâtı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 32; Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 95-96; Bayar, *Ben de Yazdım*, s. 37-38.

Muvaffak Bey tarafından 14 Mayıs'ta İtalyan konsolosluğundan öğrenildi¹⁴. Durum derhal İstanbul Hükümeti'ne bildirildi; fakat Damat Ferit Paşa olayları değerlendirmek ve gerekli tedbirleri almak yerine Muvaffak Bey'in tutuklanmasını emretti¹⁵. Nitekim İstanbul Hükümeti, Ali Nadir Paşa'nın "Bugün İtilaf Devletleri tarafından gerçekleştirilecek olan işgal olayının geçici bir mahiyette olup, pek yakında (İzmir'in) Yunanlılara teslim edileceği haberleri ağızlarda dolaşmaktadır" yolundaki telgrafına da Harbiye Nazırı Şakir Paşa vasıtasıyla cevap vermiş ve "bu gibi şayialara ehemmiyet vermeyiniz"¹⁶ diyerek Yunan işgalinin olmayacağını belirtmiştir. Hakikaten de İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği haberi Osmanlı Hükümeti'ne bile son anda haber verilmiştir¹⁷. Yani işgalin Yunanlılar tarafından yapılacağı haberi Osmanlı Hükümeti'nden bile gizlenmiştir. Fakat İzmir halkı adım adım işgalin uygulamaya konulacağından emindir. Ayrıca İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği haberlerinin de yayılması neticesinde halk galeyana gelmiş ve Yunan işgali vuku bulmadan evvel İzmir halkı Yunan işgal hareketini protesto için miting hazırlıklarına girişmiştir. Öncelikle Türk Ocağı'nda bir görüşme yapılmış, görüşme neticesinde Yunanlıların yapacağı işgal hareketi için bir protesto mitingi düzenlenmesi, Anadolu'nun diğer illerinin telgraflarla

¹⁴ Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 183-184.

¹⁵ Kamil Erdeha, *Milli Mücadele'de Vilâyetler ve Valiler*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1975, s. 402.

¹⁶ Çakmak, *Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, s. 111-112; İzmir'in işgal edileceği şayiaları Mütarekename'nin imzasından sonra dillendirilmeye başlanmıştır. Nitekim, İzmir'in işgal edileceği şayiasının yayılması üzerine 17-19 Mart 1919 tarihinde İzmir'de Müdafaa-i Hukuk Kongresi toplanmış ve bu toplantıda Wilson Prensipleri'nin dünya kamuoyuna vermiş olduğu teminata dikkat çekilmiş, Türk topraklarının işgal edilemeyeceği belirtilmiş ve eğer işgal vaki olursa bu duruma silahla karşı konulması kararlaştırılmıştır. Bkz. Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 153-165; Asaf Gökbel, *Milli Mücadele'de Aydın*, Coşkun Matbaası, Aydın 1964, s. 33-34; Ahmet Emin Yaman, "Anadolu'da Kongre Kararlarında Silahlı Direniş Güçlerinin Mali Finansmanı ile İlgili Hükümler", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi (Atatürk Yolu), I / 1 (Mayıs 1988), s. 88. Ayrıca, İzmir Müdafaa-i Hukuk-i Osmaniye Cemiyeti hakkında geniş bilgi için, bkz. Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 122-127; Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 71-77; Mesut Çapa, "İzmir Müdafaa-i Hukuk-i Osmaniye Cemiyeti (Aralık 1918-Mart 1920)", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, VII/21, (Temmuz 1991), 553-566.

¹⁷ Venizelos 7 Mayıs tarihli Barış Konferansı görüşmelerinde şunları dile getirmektedir: Zaten İzmir'de Yunan Krallığı'nın 30 bin vatandaşı da bulunmaktadır. Yalnız bu işgalden Türklerin son dakikada haberdar edilmeleri mühim bir noktadır". Bkz. Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 176.

haberdar edilmesi ve depolardaki cephanenin de halka dağıtılması kararlaştırılmıştır¹⁸. İlk olarak miting için harekete geçilmiş, Haydar Rüştü Bey'in sahibi olduğu Anadolu Matbaası'nda alelacele bir bildiri hazırlanıp basılmış ve "Ey bedbaht Türk..." diyerek başlayan bu bildiri ile halk Yahudi Maşatlığı'nda mitingde davet edilmiştir. Bu bildiride Wilson Prensipleri'ne dikkat çekilmiş, İzmir'in nüfus yapısında Türklerin hâkim unsur olduğu belirtilmiş ve halkın, bütün dünyaya İzmir'de "kahir ekseriyet" olduğunu göstermesi istenmiştir¹⁹. Hazırlanan bu bildiri şehirde dağıtıldı. Ayrıca bekçiler ve Türk gençleri sokak sokak, kapı kapı dolaşarak halkı duyarlı davranmaya ve mitingde katılmaya davet ettiler. Türk gençleri Yunan işgaline tepki için "Vatanını seven Yahudi maşatlığına gelsin!" diye haykırıyorlardı. Nihayetinde 14 Mayıs gecesi Yahudi Maşatlığı'nda binlerce Türk'ün katıldığı bir miting düzenlendi ve bu mitingde İzmir'in işgali protesto edildi. Yunanlılar tarafından işgal edilmesi de şiddetle kınandı. Halk polis dairesi kapılarına hücum edip silah ve cephaneleri aldı²⁰. Miting konuşmalarında Yunan işgaline silahla karşı koymaktan başka çare olmadığı dile getirildi. Ayrıca bir Redd-i İlhak Heyeti vücuda getirildi ve bu heyet; İzmir halkı adına İtilaf Devletleri temsilcileri nezdinde işgali şiddetle protesto etmek, ilhakin kesinlikle kabul edilmeyeceğini gerekli yerlere bildirmek ve memleketin her tarafına telgraflar çekmek suretiyle yardım istemekle görevlendirildi²¹.

Yahudi Maşatlığı'nda mitingin düzenlendiği gün Amiral Calthorpe, İzmir Valisi İzzet Bey'e gece geç saatlerde verdiği ikinci notasında da 15 Mayıs'ta

¹⁸ Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 187-188; Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 100-101.

¹⁹ Bildirinin tam metni şöyledir: "Ey bedbaht Türk! Wilson Prensipleri unvan-ı insaniyet karanesi altında senin hakkın gasp ve namusun hetk ediliyor. Buralarda Rum'un çok olduğu ve Türklerin Yunan ilhakını memnuniyetle kabul edeceği söylendi. Ve bunun neticesi olarak güzel memleketin Yunan'a verildi. Şimdi sana soruyoruz: Rum senden daha mı çoktur? Yunan hâkimiyetine taraftar mısın? Artık kendini göster! Tekmil kardeşlerin maşatlıktadır. Oraya yüz binlerle toplan! Ve kahir ekseriyetini orada bütün dünyaya göster. İlan ve ispat et! Burada zengin, fakir, âlim, cahil yok, fakat Yunan hâkimiyetini istemeyen bir kitle-i kahire vardır. Bu sana düşen en büyük vazifedir. Geri kalma! Hüsrân ve nekbet sayda vermez. Binlerle, yüz binlerle Maşatlığa koş ve Heyet-i Millîye'nin emrine itaat et. İlhak-ı Red Heyet-i Millîyesi". Bkz, Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 103; Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 190-191; Bayar, *Ben de Yazdım*, s. 41.

²⁰ Kazım Özalp, *Millî Mücadele 1918-1920*, I, TTK, Ankara 1985, s. 6-7.

²¹ Baykal, "İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali...", s. 116-117.

İzmir'in işgalinin Yunanlılar tarafından gerçekleştirileceğini bildirmiştir²². Calthorpe'un notasında, Mütarekename'nin yedinci maddesi mucibince işgalin Yunan kuvvetleri tarafından yapılacağı ve Osmanlı Hükümeti'nin bu olaydan haberdar olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca İzzet Bey'den halkın sükûnunun temin edilmesi istenmiştir. İşgal haberinin iç bölgelere yayılmasını önlemek amacıyla telgrafhanenin de işgal edileceği belirtilmiştir²³. Vali İzzet Bey de İzmir'in işgal edileceği haberini gizlemiş 15 Mayıs tarihli Köylü gazetesinde neşredilen beyannamesinde "*Bazı bedhahlar, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği tarzında şayieler çıkarmışlar. Yalandır. Tekzip edilir*"²⁴ demiştir.

15 Mayıs sabahı saat 7.30 sularında İzmir'e gelen Yunan birlikleri on binlerce yerli Rum tarafından karşılanmışlardır. Yerli Rumlar tarafından sevgi gösterileri, alkışlar ve "zito" nidaları ile karşılanan Yunan askerleri gösterişli bir dinî törenle İzmir Metropolidi Hristostomos tarafından takdis edilmişlerdir²⁵. Bundan sonra Yunan askerleri Albay Stavrianos komutasında Konak istikametine doğru yürüyüşe geçtiler. Konak Meydanı'nı Kemeraltı Caddesi'ne bağlayan köşe dönülürken Yunan bayrağını taşıyan Teğmen Yannis kanlar içerisinde yere yığıldı. Osman Nevres (Hasan Tahsin) tarafından açılan ateş;

²² *TİH. II. Cilt Batı Cephesi 1. Kısım*, s. 40-41; *ATBD*, L/112, 8-10, Belge No: 4113; Rahmi Apak, *İstiklal Savaşı'nda Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, TTK, Ankara 1990, s. 3; Verilen notada; "*İtilaf Devletleri Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesine dayanarak İzmir'i Yunan birliklerine işgal ettirmeye karar vermişlerdir*" denilmiştir; Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 193-194; Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 97; Bayar, *Ben de Yazdım*, s. 39; Erdeha, *Vilayetler ve Valiler*, s. 396.

²³ Çakmak, *Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, s. 112-113.

²⁴ Zeki Arıkan, *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını (30 Ekim 1918-8 Eylül 1922)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1989, s. 70; Apak, *Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, s. 3; Erdeha, *Vilayetler ve Valiler*, s. 396; Ayrıca İzmir Metropolidi Hristostomos işgali Rumlara şu bildiri ile haber vermiştir: "*...Mayıs'ın 14'ü olan bu günden başlayarak, birlik, şanlı, ölümsüz, büyük vatanımız Yunanistan'ın ayrılmaz bir parçasını oluşturuyoruz. İzmir'in dıştaki kaşesi (Sancakkale) Yunan kitaları tarafından işgal edilmiştir, kurtarıcılarımız yarın şehrin işgali için gelecektir. Yaşasın Millet!*" Berber, *İşgal Döneminde İzmir Sancağı*, s. 218.

²⁵ Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 111; *TİH. II. Cilt Batı Cephesi 1. Kısım*, s. 42; Hristostomos Mütareke esnasında bir "*Yunan çetecisi ve politikacısı gibi hareket etmiştir. İzmir'in işgalinde yapılan katliamı, Hristostomos'un idare ettiğini ve sağa sola koşarak "feslileri öldürün" diye bağırdığını, TBMM'nin 15 Mayıs 1920 toplantısında olaya şahit olmuş mebuslar ifade etmişlerdir*": Aynı Yer.

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

İzmir'in işgaline karşı gösterilen ilk direniş, ilk kurşundur²⁶. İlk kurşunla bir an için sağa sola dağılan Yunan askerleri direnişin ciddi bir kuvvet olmadığını anladıkları anda mevzilenerek sağa sola ateş açmaya başladılar. O anda etrafta olup kaçamayan halk üzerine ateş açılmış ve pek çok Türk öldürülmüş, pek çoğu da yaralanmıştır²⁷. Yunanlılar, yanlarına yerli Rumları da alarak katliam ve yağmaya başladılar. İlk olarak 9 subayımız şehit edilip, 21 subayımız da yaralanmıştır²⁸. Ayrıca Türk kolordu karargâhını kuşatıp Türk askerlerinin teslim olmalarını sağladılar. Zaten aldıkları emir gereğince herhangi bir direniş hareketinde bulunmayan Türk askerlerine ağza alınmayacak küfürler, hakaretler edilmiştir. Subayların askeri teçhizatlarının yanında para çantaları, yüzükleri, saatleri yani kayda değer her şeyleri Yunan askerleri tarafından gasp edilmiştir²⁹. Teslim olan Türk askerleri ve sivil memurlar Yunan askeri taşıt gemisinin ambarına götürülmüşlerdir. Üzerlerinde ne varsa soyulmuş, Türklük ve Müslümanlık alametleri sayılan kalpak ve fesleri ayaklar altına alınmıştır³⁰. İşgalin ilk 48 saati itibariyle İzmir ve banliyölerinde öldürülen Türklerin sayısı 2000'i geçmiştir. Ayrıca Sivil ve askeri devlet dairelerinin kasaları kırılmış ve

²⁶ Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 116; Apak, *Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, s. 4-5; Osman Nevres (Hasan Tahsin) hakkında geniş bilgi için bkz. Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 99-121; İlk kurşunu kimin attığı hususunda detaylı bilgi için bkz. Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 116-166.

²⁷ Turan, *Yunan Mezalimi*, s. 76; Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 203-205.

²⁸ Aydın, *Kuvâ-yı Milliye Harekâtı*, s. 37; İşgal sırasında 21 subayımız ve bazı ileri gelen kişiler şehit edilmişlerdir. Bkz. Yücel Özkaya, "İzmir'in İşgalinin Anadolu'daki Tepkileri", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi (Atatürk Yolu), I/1 (Mayıs 1988), 66, Sayı: 1, Mayıs-1988, s. 66.

²⁹ *TİH. II. Cilt Batı Cephesi I. Kısım*, s. 44; İzmir'in işgali ertesinde Yunanlılar tarafından 17. Kolordu Komutanlığı'nda gerçekleştirilen yağma hareketleri hakkında hazırlanan bir tablo için, bkz. Zekeriya Türkmen, *Belgelerle Yunan Mezalimi*, Ocak Yayınları, Ankara 2000, s. 9-10, 18, 25; Çetelerin yardımlarıyla ele geçirilen Türk askerlerinin rütbeleri dahi dipçik darbeleri altında Yunan askerleri tarafından sökülüştür. Bkz. Çakmak, *Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, s. 127; Yerli Rumlar bazı Türk askerlerini ellerindeki demir parçaları ile kafalarını kırmak suretiyle öldürmüşler, birçok askeri de denize atmışlardır. Bkz. Apak, *Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, s. 9; Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 211; Erdeha, *Vilayetler ve Valiler*, s. 397-399.

³⁰ Baykal, "İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali...", s. 114-115; Yunan işgal kuvveti o derece şümarık davranmıştır ki; mesela bir Yunan teğmeni Ali Nadir Paşa'ya dahi hakaret etmiştir. Bkz. Turan, *Yunan Mezalimi*, s. 77-78.

21 kasadan toplam 231.426 liralık nakit para gasp edilmiştir³¹. İslam mahallelerine tecavüzlerde bulunulmuş, cami ve mescitler saldırıya uğramış ve birçok Türk'ün ırz ve namusları vahşice çiğnenmiştir³². Yunanlılar, Hükümet Konağı'nı dahi basmışlar, Hükümet Konağı görevlilerinden beş kişiyi öldürmüşler, Vali İzzet Bey'i dahi tahkir etmişlerdir. Memurları ve hatta Vali İzzet Bey'i dahi "Zito Venizelos" diye bağırması için zorlamışlar, Kışla önüne götürmüşlerdir³³.

Oysa işgali gerçekleştiren Tümen Komutanı Albay Zafiriu bir beyanname yayınlamış ve beyanname; "İşgalden maksat, mevcut kanunların hüsnü muhafazası ve himayesi suretiyle, bütün ahalinin refahını emniyet altına almaktır"³⁴ demişti. Hâlbuki İzmir'de işgali gerektirecek, yani Mütarekename'nin yedinci maddesini uygulamaya koyacak herhangi bir olay yoktur. Ayrıca Wilson Prensipleri dikkate alındığında da işgali haklı gösterecek bir durum da söz konusu değildir. İzmir'in işgali hukukî manada mesnetsiz bir vaziyettir. Yunan propagandası ve İtilaf Devletleri'nin Osmanlı topraklarını paylaşma projelerinin bir ürünüdür. İzmir'in işgali hadisesi, İtilaf Devletleri'nin, Osmanlı topraklarını Osmanlı'ya bırakmayacağını, devleti ortadan kaldırmayı amaçladıklarının ve ileride İstanbul ve diğer bütün yerlerin de işgal edileceğinin de habercisi niteliğindedir³⁵. Böylesi bir amaçla hareket eden İtilaf Devletleri'ne

³¹ *TİH. II. Cilt Batı Cephesi 1. Kısım*, s. 44; Aydınel, *Kuvâ-yı Milliye Harekâtı*, s. 37; Bazı kaynaklara göre işgalin ilk gününde beş bine yakın Türk öldürülmüştür. Bkz. Baykal, "İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali...", s. 115; İzmir'de silah ve cephane depoları ve resmi kurum kasaları yerli Rumlar tarafından yağmalanmıştır. Bkz. Çakmak, *Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, s. 134; Venizelos'a göre ise işgal günü İzmir'de cereyan eden olaylarda 63 ölü 100 yaralı vardır ve bunların 62'si asker ve sivil olarak Yunanlı, 78'i Türk, 1'i Musevi, 22'si ise diğer milletlerdendi. Yüksek Konsey'in araştırmasına göre ise, tahmini olarak Yunanlılardan 2 ölü 6 yaralı, 20 sivil ölü 60 yaralı, Türklerden ise 300 veya 400 civarında ölü veya yaralı idi. Bkz. Berber, *İşgal Döneminde İzmir Sancağı*, s. 224.

³² Baykal, "İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali...", s. 115.

³³ Turan, *Yunan Mezalimi*, s. 80. İşgalde Yunan mezalimi hakkında geniş bilgi için, bkz. Aynı Eser, s. 73-92; Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, s. 207, 210-211; Bayar, *Ben de Yazdım*, s. 53.

³⁴ *TİH. II. Cilt Batı Cephesi 1. Kısım*, s. 42; Turan, *Yunan Mezalimi*, s. 73.

³⁵ Nitekim İzmir'i işgal eden Yunanlılar İstanbul'a da taliptirler. Fakat İngiltere İstanbul'u kendi uhdesine almaya karardır. Mesela Rum Patrikhanesi'ni destekleyen Eklisiastiki gazetesinde yer alan bir makalede, Rum milletinin birçok zulümlere maruz kaldığından bahsedilmekte ve Wilson Prensipleri'nden hareket ederek 1453'te yapılan haksızlığın giderilmesi ve İstanbul'un tekrar Rumlara iade edilmesi istenmektedir. Bkz. *Yeniğün*, 27 Teşrin-i Sani (Kasım) 1334/1918, Nr: 84, s. 2.

karşı İstanbul Hükümeti hiçbir karşı çıkış göstermemiş veya gösterememiştir. İzmir'in işgali gibi çok önemli bir hadiseyi bile tam bir sessizlik içerisinde geçirmişlerdir. Hatta Padişah, halkın direnişte bulunmaması gerektiğini öğütlemiş, memleketin içinde bulunduğu durumun icabı olarak halkın mücadeleye girişmemesini, sorunların "diyalog" yoluyla halledileceğini belirtmiştir³⁶. Fakat İzmir halkı ve Anadolu, İstanbul Hükümeti ile aynı fikirde değildir. İşgale karşı ciddi manada protestolar, daha Yunan işgali gerçekleştirilmeden başlamıştır. Nitekim "Ey bedbaht Türk" diye başlayan Maşatlık Mitingi bildirisinin İzmir çevresine de telgraflar vasıtasıyla ulaştırılması için çaba harcanmış, neticede İzmir'in ileri gelenleri vasıtasıyla Vali İzzet Bey'den bildirinin değil ama şu kısa metnin telgrafla çekilmesine izin alınmıştır: "İzmir Yunanlılara veriliyor. Bütün ümitlerimiz sizdedir. Vatan ordusuna iltihaka hazırlanınız"³⁷. 15 Mayıs sabahı da Redd-i İlhak Heyeti memleketin her tarafına şu telgrafi çekmiştir: "İşgal başladı. İzmir ve mülhakata ayakta ve heyecandadır. İzmir, son ve tarihî gününü yaşıyor. Son ümidimiz milletimizin göstereceği mukavemete bağlıdır. Mitingler yaparak, telgraflarla her yere başvurunuz. Vatan ordusuna iltihaka hazırlanınız. Vekar ve sükûnetinizi muhafaza ederek, kimsenin incinmemesine dikkat ve itina edilmelidir"³⁸. Redd-i İlhak Heyeti, memleketin her tarafına çektiği bu telgrafla Türk Milleti'nin işgali protesto etmesini ve vatanın bağımsızlığının her zeminde savunulmasını talep etmiştir. İzmir'in işgaline karşı şiddetli tepki gösterilmesi suretiyle de hem Sadaret'in harekete geçmesini hem de İtilaf Devletleri'nin yaptıkları yanlışları dönmelerini sağlamayı amaçlamıştır. Hatta işgale gösterilecek tepki mitingleri ve protesto telgraflarının silahlı bir direnişin alt yapısını hazırlamasını istediği dahi söylenebilir.

³⁶ İzmir'in işgaline Anadolu halkının göstermiş olduğu ve devamında tüm yurda teşmil olunan direniş neticesinde Mehmet Vahdettin tarafından yayınlanan beyannamede, "Bu hâl esef-i iştimal İzmir işgali ile âni ta'kib eden vekâyi-i fecianın ve Anadolu vilâyât-ı şarkiyesi mukadderatı hakkında işle edilen rivâyâtın efkâr-ı ahâlide hâsil eylediği te'sirât neticesi olup vukûât ve şâyât-ı mezkûreden bi'l-cümle efrâd-ı ahâlimizle beraber kalbimizde husûle gelen te'sirât pek amik ve hükûk-ı devlet ve milletin sıyânet-i emrinde sarf-ı mâ-hâsil-ı gayret etmek cümlemiz için pek tabii ise de şu ân-ı mühimde hükümet ve millete terettüb eden vazife-i teşebbüsât ma'kûle-i siyasiye ve ittihad-ı ârâ-yı umûmiye ile muhafaza-i hukûka çalışmaktan ibaretdir..." denilmekte ve ülkenin içinde bulunduğu durum açısından makul bir siyaset takip edilmesi gerektiği dikkatlere sunulmaktadır. Bkz. *Takvim-i Vekayi*, 21 Eylül 1335/1919, Nr: 3651; *Alemdar*, 21 Eylül 1335/1919, Nr: 179 (1579).

³⁷ Umar, *Yunanlıların Son Günleri*, s. 103-104.

³⁸ *TİH. II. Cilt Batı Cephesi I. Kısım*, s. 49.

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali ve Redd-i İlhak Heyeti'nin memleketin her yanına çektiği telgraflar; Anadolu'daki yetkilileri ve halkı derhal harekete geçirmiş, memleketin her tarafında İzmir'in işgaline karşı protesto mitingleri düzenlenmiş, her taraftan ilgililere protesto telgrafları çekilmiştir. İzmir'in işgali, İstanbul'da³⁹, Edirne'de⁴⁰, Bursa'da⁴¹, Balıkesir'de⁴², Erzurum'da⁴³, Sivas'ta⁴⁴, Konya'da yani memleketin her tarafında mitingler düzenlenmek, telgraflar çekilmek suretiyle protesto edilmiştir⁴⁵. Mustafa Kemal Paşa da İzmir'in işgali hususunda Sadaret'e gönderdiği bir telgrafta "*ne millet ne de ordu, mevcudiyete karşı yapılan bu haksız tecavüzü hazm ve kabul etmeyecektir*"⁴⁶ diyerek tepkisini dile getirmiş ve gerektiğinde mücadeleden kaçınılmayacağını vurgulamıştır. Bu ve benzeri mitingler ve protestolar, halkın işgal hareketlerine boyun eğmeyeceğinin göstergesi, yeni bir Millî Mücadele Hareketi'nin de doğuşunun muştusu olmuştur.

³⁹ 20 Mayıs 1919'da Üsküdar Doğancılar'da 30.000 civarında kalabalık işgali protesto etti. Üniversite öğrencileri tarafından tertip edilen mitingde "*yaşamak için ölmeye yemin ettik, yalnız İstanbul değil, köylüler de ayakta*" denilmiş ve işgale duyarsız kalınmayacağı en açık dille ifade edilmiştir. Bkz. *Vakit*, 21 Mayıs 1335/1919, Nr: 562; 21 Mayıs'ta 3.000 kadar öğretmen üniversitede toplanarak işgali protesto etmişlerdir. Bkz. *Vakit*, 22 Mayıs 1335/1919, Nr: 563; İşgale karşı en büyük miting 23 Mayıs'ta yapılmıştır. 300.000 kişi katılmıştır. Bu mitingde "*Bayrağımıza, dedelerimizin namusuna ihanet etmeyeceğiz*" denilmiştir. Bkz. *Alemdar*, 24 Mayıs 1335/1919, Nr: 152 (1462); *Vakit* 24 Mayıs 1335/1919, Nr: 565; Yine 30 Mayıs'ta da Sultan Ahmet'te bir miting düzenlenmiş işgal protesto edilmiştir. Bkz. *Alemdar*, 31 Mayıs 1335/1919, Nr: 159 (1469), s. 2.

⁴⁰ Haluk Selvi, *İşgal ve Protesto*, Değişim Yayınları, İstanbul 2007, s. 99-134.

⁴¹ Selvi, *İşgal ve Protesto*, s. 150-158.

⁴² *İzmir'e Doğru*, 27 Teşrin-i Sani (Kasım) 1335/1919, Nr: 4; *İzmir'e Doğru*, 30 Teşrin-i Sani (Kasım) 1335/1919, Nr: 5.

⁴³ Selvi, *İşgal ve Protesto*, s. 135-149.

⁴⁴ Selvi, *İşgal ve Protesto*, s. 230-262.

⁴⁵ Anadolu'dan çekilen telgraflar hakkında, bkz. *Alemdar*, 24 Mayıs 1335/1919, Nr: 152 (1462), s. 2.

⁴⁶ Sonyel, *Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, I, 60; Mustafa Kemal, 23 Mayıs'ta 15. Kolordu Komutanlığı'na "*İtilaf hükümetlerinin duygularımız ve siyasi varlığımızın aleyhine İzmir'i Yunanlılara işgal ettirmek suretiyle başlayan haksız davranışlarına karşı her tarafta yapılan gösteriler ve müracaatların arkası bırakılmayarak eylem sonuçlanıncaya kadar sürdürülmesi ve her tarafta bu millî gösterinin iyi şekilde idare edilmesi çok önemlidir...*" diyerek işgali protesto etmiştir. Bkz. *ATBD*, L/112, s. 149-151 (Belge No: 4144).

2) İşgal Hareketine Konya'dan Gösterilen Tepkiler

a) Konya'dan (Merkez) Gösterilen Tepkiler

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali ve Redd-i İlhak Heyeti'nin, işgalin miting ve telgraflar vasıtasıyla protesto edilmesi gerektiği yönünde memleketin her tarafına çektiği telgraflar Konya Vilayeti'nden de gereken ilgi ve alakayı görmüş, daha işgalin olduğu gün Konya'da bir miting düzenlenmiştir. Yıldırım Kıtaaatı Müfettişi ve İkinci Ordu Komutanı Mersinli Cemal Paşa ve Kolordu Komutanı Mehmet Selahattin Bey'den destek alan Konya'nın vatansever aydınları vasıtasıyla gerçekleştirilen bu mitingde Yunan işgali şiddetle protesto edilmiştir⁴⁷. Konya İtalyan Komutanı da işgale karşı tepki olarak gerçekleştirilecek protesto mitinglerinin önüne geçmek, kontrolü elinde tutmak için gerekirse zorlayıcı tedbirler almaktan kaçınmayacağını Mersinli Cemal Paşa'ya bildirmiştir⁴⁸. Fakat bu tür tehditvârî tavırlara rağmen 21 Mayıs 1919'da Konya'da ikinci bir miting daha yapılmış ve bu mitingde alınan kararlar Sadaret'e, tüm ilgili makamlara, gazetelere ve İtilaf Devletleri Yüksek Komiserliklerine gönderilmiştir⁴⁹. İkinci mitingde alınan kararlara baktığımızda; İzmir Türklerinin katledildiği, İzmir'in Yunanlılar tarafından kan gölüne döndürüldüğü, namusların çiğnendiği, yakılmadık ve yağma edilmedik Türk evinin kalmadığı anlatılmakta ve Wilson Prensipleri'ne dikkat çekilmek suretiyle tüm bu işgal hareketleri şiddetle kınanmaktadır. Rumların İzmir'de giriştikleri katliam tam bir nankörlük olarak algılanmaktadır. Türklerin yüzyıllardır Rumların huzur ve refahını temin için çaba gösterdiği, şefkatli bağrına bastığı ve vatanın müşterek evladı olarak algıladığı aşikâr iken Rumların, Yunanlıların kandırması neticesinde silahlarına sarılıp Müslüman

⁴⁷ Erdeha, *Vilayetler ve Valiler*, s. 270; İzmir'in işgal edildiği gün Yıldırım Birlikleri Müfettişi Cemal Paşa, Harbiye Nezareti'ne şu telgrafi çekmiştir: "İzmir ve havalisinin Yunanistan'a ilhak edilerek şu anda işgalin başladığı haber alınmıştır. Hatta Redd-i İlhak Komisyonu başkanı imzasıyla bütün belediye başkanlıklarına gönderilen bir genelgede bu konudan bahsedilerek İzmir'in son dakikalarını yaşamakta olduğu ve halkın son dakikaya kadar savunma amacıyla bir millî ordu teşkil ettiği diğer vilayet, sancak ve kazaların kendilerine yardım etmesi istenmiştir. Bu konuda bilgi ve gerekli direktifin verilmesini rica ederim". Bkz. *ATBD*, L/112, 11-13, (Belge No: 4114).

⁴⁸ Dursun Gök, "Mersinli Cemal Paşa", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XII/34 (Mart-1996), 19.

⁴⁹ *İkdam*, 23 Mayıs 1335/1919, Nr: 8005, s. 2.

kanını dökmeleri kabul edilebilir değildir. Ayrıca Yunanistan'ın, değil İzmir'in işgaline Balkan Muharebeleri'nde akıttığı kanlar dolayısıyla bu günkü varlığına bir tahammülün olmadığı vurgulanmaktadır. Nitekim "*Bunun hilafını kabul edecek bir Türk Müslüman mutasavvur olunmaz*" denilerek Yunanistan'ın 1919 itibariyle varlığının dahi Türkler tarafından kabul edilmediği açıkça belirtilmiştir. Türk Milleti'nin Müslüman olduğu Müslümanlık suç ise, Kur'an ve din, uygarlık nezdinde katledilmek için yeter sebep ise İslam yolunda sonuna kadar mücadeleye ve şehitlerin yanında kendilerine yer edinmeye hazır olduklarını söylemişlerdir. Nihayetinde de hükümetten protestoların Paris Barış Konferansı'na iletilmesini talep etmişlerdir⁵⁰.

İzmir'in işgalinin duyulması neticesinde hemen ertesi günden itibaren artarak protesto telgrafları çekilmeye başlanmıştır. Mesela 16 Mayıs tarihli ve Sadaret'e çekilen bir telgrafta; altıyüz yıldır Osmanlı Devleti ve İslâm elinde imarına çalışılan Anadolu'nun kalpgâhı olarak kabul gören, nüfusunun kahir ekseriyeti de Türk olan İzmir şehrinin işgali protesto edilmiştir. Çok önemli bir diğer ifade de: Yunanlılar ve Rumlar tarafından "*Megali İdea*" hayaline, efsanesine dayanılarak İzmir'in Anadolu'dan koparılmasının bütün Anadolu İslâm unsurunun idam edilmesiyle bir olduğu mesajının verilmesidir. Ayrıca bu işgalin devam etmesi neticesinde kanlı olayların vuku bulmaya devam edeceği, Türklerin işgal hadisesine sessiz kalmayıp gerekirse silâhla karşı koyacağı, bu noktada da halifeden gelecek emirlerin beklendiği duyurulmaktadır⁵¹.

⁵⁰ Bu Miting kararları şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Konya Umum Ahalisi Namuna Belediye Reisi Hakkı, Meclis-i Umumi-i Vilâyet Reisi Sanisi Mehmed Ali, Çiftçiler Cemiyeti Reisi Kadri, Amele Cemiyeti Reisi Muhittin, Meram Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Bayramzade Mustafa, Çumra Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Hacı Mehmed, Akviran Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Mustafa Celaleddin, Kızılviran Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Hatib Mehmed*. Bkz. *BOA, A. VRK*, 832/75; *İkdam*, 23 Mayıs 1335/1919, Nr: 8005, s. 2.

⁵¹ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Umum Ahali Namuna Konya Belediye Reisi Hakkı, Sertarik-i Mevlâna Ahmed Adil, Sertabbah Nizameddin, Ulemadan: Kadızade Sadık, Günâğazade Vehbi, Hidayet Çelebizade Hasan, Şahabeddin, Hasan, Rıdvanzade Ali, Lekelizade Kadri, Kürd Hacı Halil, Musa, Salahaddin, Tüccardan: Nuri, Mollazade Ali Rıza, Besim Ömer, Cevri, Mehmed, Yorgancızade Remzi, Karaimanzade Emin, Hacı Osman, Ekmekçi Esnafından Edhem, İbrahim, Ahmed, Mehmed, Hasanı Hacı Ahmed, Karpuzoğlu Abdurrahim, Kudduszade Ali, Hacı Nafiz, Zühdü, Mehmed, Hasan, Ahmed, Attariye Tüccarından Ziya, Süleyman, Kadızade Bahri, Tahsin, Mevlüd, Mustafa, Sipahi Pazarı Esnafından Hacı Mehmed*. Bkz. *BOA, A. VRK*, 829/69; *Alemdar*, 18 Mayıs 1335/1919, Nr: 146 (1456), s. 2.

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

İşgal hadisesine tepkiler günbegün artarak devam etmiştir. 20 Mayıs tarihli telgrafta; büyük devletlerin temsilcilerine hitap edilmiş, Türk Milleti'nin "rıza-yı vicdaniyesi"ne ters olarak yapılan işgalin bir an evvel durdurulması istenmiştir. Milletlerin ancak ve ancak mülkiyetlerini ve diğer haklarını ellerinde tuttuğu sürece huzur içinde olacakları, tıpkı fertler gibi milletlerin de bir millî izzet-i nefislerinin bulunduğu ve bu işgalle izzet-i nefislere karşı tehdit unsurunun vaki olduğu bildirilmiştir. Millî izzet-i nefsin yani millî onurun muhafazası için milletin gerekli tedbiri alacağı, zaten İzmir'in işgali hadisesi ile Türk Milleti'nin millî izzet-i nefsinin ziyadesiyle yara aldığı, bu durumun da haklı olarak halkın galeyanına sebep olduğu, bu protesto telgrafında vurgulanmıştır. Ayrıca İzmir'in gerek nüfus, gerekse eserler ve ananeler itibariyle bir Türk şehri olduğunun apaçık bir gerçek olduğu, Anadolu ahalisinin namuslu, hak hukuku gözetir bir mizaca sahip olduğu, huzur bozacak hiçbir harekette bulunmadığı ve bu meyanda büyük devletlere Venizelos ve taifesi tarafından bildirilen haberlerin külliye yalandan ibaret olduğu söylenmiştir. Türk Milleti'nin bu doğru bilgilerine güvenilmez ise oluşturacakları bir heyet vasıtasıyla İzmir'de tahkik yapılması istenmiştir. Milletler Cemiyeti'nin prensiplerine uygun olarak işgalin derhal sona erdirilmesi ve İzmir'in Türk halkının haklarının da savunulması talep edilmiştir⁵². 21 Mayıs'ta Sadaret'e çekilen bir diğer telgrafta da; büyük devletlerin siyasi temsilcilerine her gün telgraf çekilmekte olduğu belirtilmekte ve işgalin def'i için ne lâzımsa yapılması gerektiği de vurgulanmaktadır⁵³. Fakat İstanbul Hükümeti İzmir'in işgali karşısında çekilen bütün protesto telgraflarına rağmen sessizliğini korumuştur. Halktaki heyecan, azim ve kararlılık İstanbul Hükümeti'nde yoktur. Nitekim işgalin neticesinde hep bir silâhli direniş bekleyen Anadolu halkı devamlı surette sükûnete davet edilmektedir⁵⁴. Bu durum ise Konyalı vatansızları dolayısıyla da bütün Türkleri umutsuz bir bekleyiş içerisinde bırakmıştır. Yani İstanbul Hükümeti'nden İzmir'in işgaline karşı siyasi ve askerî harekete geçeceğine dair ümitlerin tükenmesine neden olmuştur. 26 Mayıs tarihli Yüksek Sadaret'e sunulan bir telgraf bu hususta bilgi verici

⁵² Bu telgraf birçok isim tarafından imzalanmıştır. Nitekim "birçok imza" lafzı geçmektedir. Bkz. *Yeni Gazete*, 21 Mayıs 1335/1919, Nr: 171-1735.

⁵³ *BOA, A. VRK*, 832/82; *Alemdar*, 24 Mayıs 1335/1919, Nr: 152 (1462), s. 2.

⁵⁴ *ATBD*, I/112, s. 76-83, (Belge No: 4131)

mahiyettedir. Bu telgrafta; İzmir hakkında Konya halkının ricalarına bir cevap alınmadığından yakınılmaktadır. Oysa Konya halkı Wilson Prensipleri'nin hak ve adalet ölçülerinde uygulanmasından başka bir şey istememektedirler. Hakikaten Wilson Prensipleri dâhilinde bir değerlendirme yapıldığında İzmir'in öz be öz Türk şehri olduğu açıkça görülecektir⁵⁵.

b) İşgal Hareketine Konya'nın İlçelerinden Gösterilen Tepkiler

İzmir'in işgali hadisesi Konya vilayet merkezinin yanında ilçelerinde de üzüntü ve tepkiyle karşılanmıştır. Redd-i İlhak Heyeti'nin memleketin her yanına duyurmuş olduğu "*miting düzenlemek ve protesto telgrafı çekmek*" talebi Konya'nın ilçelerinden de karşılığını bulmuştur. Nitekim işgalin ertesi günü Seydişehir'de bir miting düzenlenmek suretiyle işgal hareketi şiddetle protesto edilmiştir. Çekilen telgrafta da; "*bütün kasaba ve köyler halkı malca ve bedence her türlü fedakârlığa katlanmaya hazır ve amadedir*"⁵⁶ denilmiştir. Böylelikle gerekirse silâhlı bir mücadeleden dahi kaçınılmayacağı, Seydişehir halkının böylesi bir mücadeleye seve seve katılacağı ilgililere duyurulmuştur.

15 Mayıs tarihinde Akşehir'den Sadaret'e çekilen telgrafta; İzmir'in bir Osmanlı memleketi olduğu, İzmir'in işgaline hiçbir Müslüman'ın göz yummayacağı ve bu uğurda gerekirse canların feda edileceği ve İzmir'in her daim Türkler elinde kalmasının icap ettiği bildirilmiştir. Ayrıca İtilaf Devletleri'nden Yunan tecavüzlerinin önüne geçmesi noktasında telgraf vasıtasıyla ricada bulunulduğu belirtilmiş, Sadaret'ten de milli hakların muhafazası yönünde çaba harcaması talep edilmiştir⁵⁷. Akşehir'den gönderilen bu telgraf, Sadaret makamının uyarılması yönüyle mühimdir. Çünkü yukarıdan beri anlatı verdiğimiz bilgiler ışığında baktığımızda Türk halkı, Sadaret'in yani Damat Ferit Paşa'nın İtilaf Devletleri nezdinde gerekli tepkiyi göstermemekte olduğuna inanmaktadır. Nitekim işgal hareketine karşı Anadolu'dan birçok

⁵⁵ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Konya Umum Ahali Namuna Belediye Reisi Hakkı, Akviran Nahiyesi Umum Ahali Vekili İhsan, 5 imza. BOA, A.VRK, 834/71.*

⁵⁶ Aydın, *Kuvâ-yı Milliye Harekâtı*, s. 39.

⁵⁷ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Akşehir Müftüsü Hacı Mustafa, Ahali Namuna: Belediye Reisi İbrahim, Eğraştan: Ali, Şemseddin, Ömer, Rüşdü, Hacı Mustafa, Abdullah, Hacı Bekir, Ali Rıza. Bkz. BOA, A. VRK, 829/46.*

protesto telgrafı çekilirken Sadaret'in işgale kayıtsız kalması, halk nezdinde düşündürücü bir durumdur.

Karaman ilçesinden 15 Mayıs tarihli Sadaret'e çekilen protesto telgrafında; İzmir'in işgali ile birlikte Wilson Prensipleri'nin alenen bozulduğu, Wilson Prensipleri'ne göre nüfus olarak Türk olan İzmir şehrinin Türklerin elinde kalması gerektiği Sadaret'e iletilmiş, "*sulhün akdinde tevzi-i adaletten bahseden hükümetlerin bu hale lâkayd kalması sulhün temadisini ihlal etti*" denilerek de işgal hareketinin Mütareke ile sağlanan barışı bozacağı, hakkın ve adaletin uygulanmadığı bir ortamda barış halinin devamının mümkün olmadığı, hükümetin de derhal bu hususlarda teşebbüslerde bulunması gerektiği bildirilmiştir⁵⁸. 18 Mayıs tarihinde yine Sadaret'e çekilen bir diğer telgrafta da; Yunanlıların İzmir'i işgalinin 350 milyonu aşan İslam dünyasının dini hislerini rencide ettiği ve Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesi mucibince bir işgal katî olarak gerekli ise bunun Yunanlılar tarafından değil de İtilaf Devletleri tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Öz be öz Türk İzmir'de haksız yere kan dökülmesinin önüne geçilmesi büyük devletlerin "*haksever*" icraatlarından talep edilmiştir⁵⁹. Karaman'la ilgili bu ikinci telgrafta İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi hadisesi diğer bütün telgraflara nazaran biraz garip bir şekilde ele alınmıştır. Bu telgrafta; özünde işgale karşı olan şahısların Yunan işgaline karşı İtilaf Devletleri'nin işgalini yeğledikleri gibi bir anlam çıkmaktadır. Yani illa işgal olacaksa bunun Yunanlılar eliyle değil de İtilaf Devletleri eliyle yapılması gerektiği yönünde bir anlayış ortaya çıkmaktadır ki, bu durum milli bağımsızlığın temini adına gösterilecek bir tavır değildir.

⁵⁸ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Belediye Reisi Ahmed, Cema'at-i İslâmiye Reisi Mehmed Vasfi (Vehbi), Eşraftan: Mehmed Sırrı, Mehmed, Hilmi, Yakub, Ulemâdan Asım: BOA, A. VRK, 829/51.*

⁵⁹ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Belediye Başkanı Ahmet, Cemiyeti İslamiye Başkanı Mehmet Kutsi, Ulemadan Kadiri Şeyhi Bekir Sıtkı, Ulemadan Mevlevi Şeyhi İbrahim, Müdafaa-i Hukuku Osmaniye Reddiülhak Heyeti Milliyesi Başkanı Asım, Ulemadan Mustafa, Eşraftan; Abdulbaki, Ahmet, Hacı Ömer, Ali, Rahmi, Raif, Mustafa, Mahmut, Hulusi, Emin, Sabit, Hacı İbrahim, Hüsnü, İsmail, Hacı Seyit Ali. Bkz, İSTAM, "Türk Millet Mücadelesinden Örnekler: Millî Direnme Evresinde Düşman İşgallerine Karşı Protesto Telgrafları (IV)", Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Sayı: 6, Temmuz 1997, s. 20-21.*

15 Mayıs'ta Iğın'dan "İstanbul Yüksek Sadaret Makamına" başlığıyla çekilen telgrafta; İzmir şehrinin hilafet makamına, Türklüğe ve Osmanlı Hükümeti'ne milli, tarihî ve sosyal bağlarla bağlı olduğu dile getirilmiş, nüfus olarak Türklerin hakim unsur olduğu İzmir şehrinin işgali şiddetle protesto edilmiştir. "Türklüğün tarihî egemenlik hakları"nın savunulması uğrunda gerektiğinde canla başla mücadele edileceği, İzmir'in de Osmanlı ailesi içerisinden koparılmasına asla müsaade edilmeyeceği kararlılıkla bildirilmiştir. Türk'ün hakkını çiğneyip, onurunu inciten bu halin Paris Barış Konferansı tarafından tamir edilmesi de istenmiştir⁶⁰. Telgraf içeriği incelendiğinde egemenlik haklarının savunulması için silahlı bir direnişe geçilmesinin istendiği görülmektedir. Telgrafta sadece İzmir'e değil genel olarak işgale bir karşı çıkış görülmektedir.

17 Mayıs tarihli Ereğli'den Sadaret'e çekilen telgrafta; İtilaf Devletleri'nin insanlığın haklarını ve haritalarını ilgilendiren hususların hak ve adalet esasına göre çözeceklerini vaat ettikleri, fakat her şeyiyle Türk olan İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini sağlamaları ile bu sözlerinde samimi olmadıklarını gösterdikleri, eğer milliyet ve hakseverlik prensibine son derece bağlı iseler İzmir'in işgalinin sona erdirilmesini istemişlerdir⁶¹. 22 Mayıs tarihli Sadaret'e çekilen protesto telgrafında ise; İzmir'den gelen bilgilere göre Yunan askerlerinin katliama giriştikleri, kadın-çocuk binlerce Müslümanı boğazladıkları ve namuslarını çiğnedikleri, hatta Rumların da Yunan askerleriyle birlikte Müslümanlar üzerine saldırdıkları anlatılmaktadır. Bu durum karşısında Müslümanların meşru müdafaa hakkının doğduğu, Hükümetin derhal bu hususta gerekli tedbirleri alarak hukuk-ı islamiyeyi muhafaza etmesi gerektiği, iâde-i hukuk ve asayiş üzerine derhal tebligat yayınlamasının bütün

⁶⁰ Bu protesto telgrafi şu kişiler tarafından imzalanmıştır: Iğın Kazası Namına Müftü-i Belde Abdullah, Belediye Re'isi Mehmet Şakir. Bkz. BOA, A. VRK, 830/38.

⁶¹ Bu protesto telgrafi şu kişiler tarafından imzalanmıştır: Konya Ereğlisi Müftüsü Ahmed Hamdi, Tüccardan: Recep, Remzi, Ali, Şaban, Ali, Çerkes Said, İbrahim, Zürra'dan: Abdulkerim, Mehmed Emin, Ragıp, Ali Rıza, Yusuf, Mustafa, Emin, Dava Vekili İsmail. Bkz. BOA, A. VRK, 831/57; alemdar gazetesindeki bir diğer bilgi de nüfus çoğunluğunun Türklerde olduğu ve bu sebeple hiçbir surette işgalin haklı olmadığı kesin bir dille belirtilmiştir. Bkz. Alemdar, 18 Mayıs 1335/1919, Nr. 146 (1456), s. 2.

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

memleket tarafından sabırsızlıkla beklendiği dile getirilmiştir⁶². 22 Mayıs'a doğru geldiğimizde İzmir'in işgali ve işgal esnasında Yunan mezalimi hakkında daha sağlıklı bilgiler gelmektedir. Bu bilgi akışının neticesi olarak protesto telgraflarında uygulanan mezalim anlatılmakta ve bu durumun önüne geçilmesi Sadaret'ten, İtilaf Devletleri temsilciliklerinden istenmektedir.

İzmir'in işgaline karşı 16 Mayıs tarihinde Beyşehir'den Sadaret'e çekilen telgrafta; İzmir'in Wilson prensiplerine aykırı olarak işgal edildiği, İzmir gibi mümtaz bir şehrin işgalinin de Türklerin içini dağladığı, bu haksız surette yapılan işgalin önüne geçmek için "*icap ederse eli silah tutabilen; kadınlara, ma'sum çocuklara kadar feda-yı cana*" ve İstanbul Hükümeti'nin bu hususta vereceği her emri yerine getirmeye hazır olduklarını bildirmişlerdir⁶³. Beyşehir ilçesinden 18 Mayıs'ta bu kez Dahiliye Nezareti'ne bir telgraf daha çekilmiştir. Yunan işgalinin tekrar tekrar kınandığı bu telgrafta; halk şehitlere katılmadıkça sadece İzmir değil, vatanın en ücra köşesindeki bir karış toprağının bile verilmeyeceği hususunda kendilerine söz verdikleri dile getirildikten sonra "*felaketimize sebebiyet verenleri bütün mevcudiyetimizle protesto ederiz*" demişlerdir⁶⁴. Şüphesiz bu telgrafta açıkça belirtilmese de felakete sebebiyet verenlerden biri de mevcut Damat Ferit Paşa hükümeti olarak algılanmaktadır. Çünkü Damat Ferit Paşa, Anadolu'dan gelen bütün baskılara rağmen işgal hadisesine ciddi manada sesini dahi çıkarmamıştır. 19 Mayıs tarihli telgrafta; Wilson Prensipleri'ne uygun olarak sulh ve mütareke yapıldığı fakat prensipler dâhilinde hareket edilmediğinden yakınılmaktadır. Hükümetin her türlü emrine

⁶² Bu protesto telgrafi şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Ahali Namuna Eşrafdan*: Cemil, Kazım, Edhem, Fuat, Süleyman, Vehbi, Şaban, Osman, İshak, Ali Rıza, Hasan, Hilmi. Bkz. *BOA, A. VRK*, 834/18.

⁶³ Bu protesto telgrafi şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Beyşehir Belediye Re'isi Şükrü, Müftü-i Belde Tahsin, Müderrisinden*: Musa, Ahmed, Sa'adeddin, İkbâl, Şefik, Halil, Şükrü, Sa'adullah, *Eşrafdan*: Ahmed İsmail, Mevlüd, Akif, Şaban, Ali, Mustafa, Galib, Mehmed, İhsan, Cemil, Esad, Faik, Osman, Abdulkadir, Mustafa, Hüseyin, Ali. Bkz. *BOA, A. VRK*, 830/39; *Alemdar*, 18 Mayıs 1335/1919, Nr. 146 (1456), s. 2.

⁶⁴ Bu protesto telgrafi şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Toğna Nahiyesinde Müderris* Numanzade Halil, *Eşrafdan*: İbrahim, Fazlızade Ahmed, Kıbrıslı İsmail, Valizade Hasan, Alemdarzade İbrahim, Hacı Mehmed, *Ulemâdan*: Mehmed, Fazlızade İsmail, Musa Hocazade Mehmed, Hacı Halilzade Osman, Doğanbey Mahallesi İmamı Süleyman, Muhtar-ı Evvel İbrahim, Cami'-i Kebir İmamı Mehmed, Muhtar-ı Evvel Halil oğlu Mustafa, Sani Mehmed (65 İmza), Bkz. *BOA, A. VRK*, 831/53.

hazır olduklarını da beyan etmektedirler⁶⁵. İşgalin boyutları hakkındaki bilgiler genişleyince telgraflardaki cümlelerin sertliği de artmaktadır. Mesela 21 Mayıs telgrafına baktığımızda 33 bin nüfuslu Beyşehir ahalisi İzmir için topyekûn savaşmaya ve canlarını feda etmeye hazırdılar. İşgal genişledikçe halkın sabrı taşmaktadır ve hükümetten silâhlı direniş izni talep etmektedir. Telgrafta Yunanlıların İzmir'den çıkarılmalarını sağlamak amacıyla ne lâzımsa yapılması için ellerinden gelen gayreti gösterecekleri bildirilmektedir⁶⁶. 22 Mayıs'ta çekilen telgrafta; Balkan Muharebeleri'nde Yunanlıların yaptıkları zulümlerin tekraren yine Yunanlılar eliyle fakat İtilaf Devletleri'nin izni ile yapılmakta olduğu bildirilmektedir⁶⁷. Beyşehir'den çekilen telgraflara bakıldığında millî bir direnişin yapılması gerektiğine inanan bir kitlenin var olduğu görülmektedir. Her defasında "hükümetten emir bekliyoruz" cümlesiyle biten telgraflar halkta heyecanın da en üst noktada olduğunun bir göstergesidir.

17 Mayıs'ta Bozkır'dan Dâhiliye Nezareti'ne çekilen protesto telgrafında; İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinin derin bir üzüntü ile karşılandığı dile getirilmiştir. I. Dünya Savaşı'na Osmanlı Devleti'nin istibdat, baskı ve zor kuvveti ile sokulduğu dile getirilerek burada İttihat ve Terakki Cemiyeti eleştirilmektedir. Ayrıca bu telgrafta; büyük devletlerden, Yunan işgalinin durdurulması ve memlekete yeniden nizamın gelmesi noktasında yardım istenmiştir⁶⁸. Yine 26 Mayıs'ta Çumra'dan Sadaret'e çekilen protesto telgrafında da; İzmir'in Anadolu'nun can damarı mesabesinde olduğu ve

⁶⁵ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: *Muhtar-ı Evvel* Ali, Sani Mehmed, *Eşraftan*: Mehmed, Ahmed, Süleyman, Ali Osman, Mehmed, İbrahim, Mehmed, Ahmed, Ali Halil, *Muhtar-ı Evvel* Osman, Ahmed, Abdullah, Ahmed, Abdurrahman, Hacı Mehmed, Hasan, Muhtar Sani Bekir. *BOA, A. VRK*, 832/28; Beyşehir'le ilgili hemen hemen aynı metin bir diğer telgraf için, bkz. *BOA, A. VRK*, 832/70.

⁶⁶ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: Belediye Reisi Mehmed Tevfik, Beyşehir Kazası Otuz üç bin Nüfus Murahhası Müftü Hüseyin Hüsnü, İtilaf Fırkası Reisi Hüseyin Osman, *Eşraftan* Edhem Paşa. Bkz. *BOA, A. VRK*, 833/53.

⁶⁷ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: Belediye Reisi Mehmed Şükrü, Beyşehir Müftüsü Mehmed Hasan, Konya Beyşehir Kirilî Nahiyesi İmamı Hasan, Muhtar-ı Evvel Osman, *Eşraftan*: İsmail, Hüseyin, Mehmet, Emin, Hasan, Sani Abdullah, Sani Ali, Mahalle İmamı Şükrü, Muhtar Mehmed, Mehmed, Halil, İbrahim Refik, Ali, Hasan, Kemal, Cemal, Hüseyin, Halil, Mehmed, Ahmet, Hafız". Bkz. *BOA, A. VRK*, 833/90; *BOA, A. VRK*, 834/12.

⁶⁸ Bu protesto telgrafı şu kişiler tarafından imzalanmıştır: Bozkır Belediye Reisi Mehmed, Müftü Mustafa, Ulemâdan Sabit, Hüseyin. Bkz. *BOA, A. VRK*, 832/69.

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

Yunanlılara ilhak hakkı tanınmasının Türk Milleti'nin millî izzet-i nefesine son derece ağır geldiği belirtilmiştir. Ayrıca "*İzmir'in işgali Türklerin hayatına hatime çekmek demektir*" demek suretiyle Türk Milleti açısından İzmir'in ne derece önemli bir şehir olduğu vurgulanmış ve nihayetinde de İzmir'in tekrar Türklere iade edilmesi talep edilmiştir⁶⁹. Şerefli Koçhisar'dan Sadaret'e çekilen protesto telgrafında ise; Wilson Prensipleri'ne dikkat çekilmek suretiyle işgal hareketinin haksızlığı dile getirilmiştir. İzmir'in işgali ile "*huzur ve saadet*"in sağlanacağı hususunda verilen sözlerin tutulmadığı belirtilmiş, işgalin son bulması talep olunmuştur⁷⁰.

20 Mayıs tarihli Aksaray'dan Sadaret'e çekilen telgrafta ise; İzmir'in işgalinin üzüntü ile haber alındığı dile getirildikten sonra "*malum-ı sâmilere buyrulduğu vechile teşebbüs-i mezkûr inkişâf-ı millimizi gözetip Yunan süngüsü altında emsal-i âtiye-i milleti bile makhur etmeyi istemek demektir*" denilmiştir. Yani Yunan işgal hareketi Yunan süngüsü altında gelecek nesillerimizin bile yok edilmesini amaçlayan bir işgal hareketidir. İşgal hareketine karşı, Anadolu halkı kendi hakkını geri almayı kutsal bir vazife sayacaktır. O yüzdendir ki Amerika, İngiltere ve Fransa devletlerinin araya girmeleri ve bu işgal hareketinin önüne geçmeleri gerekmektedir⁷¹. 21 Mayıs'ta da Ermenek'ten Sadaret'e bir protesto telgrafi çekilmiş, burada da diğer çekilen telgraflarda olduğu gibi Wilson Prensipleri'ne temas edilmiş, nüfus çoğunluğunun Türklere olduğu apaçık ortada iken işgalin haklı bir gerekçesinin olmadığı vurgulanmıştır⁷². Ayrıca bu telgrafta da Karaman'dan çekilen ikinci telgrafta olduğu gibi bir kafa karışıklığının olduğu açıktır. İşgal reddedilmektedir. Fakat

⁶⁹ Bu protesto telgrafi şu kişiler tarafından imzalanmıştır: Muhtar-ı Sani Mevlûd, Muhtar-ı Evvel Hakkı, Çumra'nın Küçük Göl Karyesi Namına İmam Hüseyin. Bkz. *BOA, A. VRK*, 834/90.

⁷⁰ Bu protesto telgrafi şu kişiler tarafından imzalanmıştır: Koçhisar Ahalisi Namına Belediye Reisi Hayreddin, Ahali Namına Ulemâdan Vehbi, Ahali Namına Hasan. Bkz. *BOA, A. VRK*, 833/89; Koçhisar'dan çekilen bir diğer telgraf için, bkz. *BOA, A. VRK*, 833/89.

⁷¹ Bu protesto telgrafi şu kişiler tarafından imzalanmıştır: Belediye Reisi Ahmet, Ticaret Odası Başkanı Mustafa, Tüccar; İbrahim, Tahir, Müftü İbrahim, Müderris; Mehmet, Şükrü, Mehmet, Mehmet Sadık, Ulemâdan: İbrahim, Esnaf Adına Musa Kazım. Bkz. *BOA, A. VRK*, 833/35.

⁷² Bu protesto telgrafi İctima' Reisi Mehmet Reşit tarafından imzalanmıştır. Bkz. *BOA, A. VRK*, 834/18.

Mütareke'nin yedinci maddesi mucibince bir işgal vaki olacak ise bu işgalin Yunan eliyle değil İtilaf Devletleri eliyle yapılması istenmektedir.

İzmir'in işgaline karşı Karapınar'dan 19 Mayıs'ta Sadaret'e çekilen protesto telgrafında da; savaşta yenilen devletlerin milli haysiyetiyle oynanmayacağı vurgulanmakta, İzmir'in işgali ile Türk Milleti'nin milli haysiyetiyle oynandığı dile getirilmektedir. Türk Milleti'nin hakkının korunması istenmekte ve ilhakin derhal reddi talep edilmektedir⁷³. 24 Mayıs tarihli ve yine Sadaret'e gönderilen telgrafta ise Yunanlıların masum ve mazlum Türklere uyguladığı katliamdan ve İzmir'in içinde bulunduğu durumun sebebinin bir İslâm şehri olmasından kaynaklandığından bahsedilmektedir. Namusların çiğnenmesi gibi hadiselerin yaşandığı bir ortamda milli haysiyetin daha fazla rencide edilmesine müsaade edilmeyeceği dile getirilmekte ve net bir şekilde eğer namusların korunması hususunda adaletli bir müdahale gelmez ise oyuncak gibi oynanan namus ve canların milli kuvvetlerle ölünceye kadar savunulacağı kararlılıkla vurgulanmaktadır⁷⁴.

Görüldüğü gibi İzmir şehrinin işgali Türk Milleti'ni derinden üzmüştür. Yunanlıların işgal metodu yani işgallerde uyguladıkları mezalim bu tepkilerin esas sebebinin teşkil etmektedir. Fakat yukarıda da değinildiği gibi Balkan Muharebeleri'nde acımasızca masum Türkleri katleden Yunanlıların İzmir'in işgaline memur edilmeleri de ciddi manada rahatsızlık uyandırmıştır. Yunanlıların işgali karşısında İtilaf Devletleri nezdinde ciddi bir tepki ortaya koyamayan İstanbul Hükümeti de ayrıca milleti yaralayan bir diğer husus olarak göze çarpmaktadır. Nitekim Damat Ferit Paşa, memleketin sorunlarının çözümünün ancak ve ancak büyük devletlerle iyi ilişkiler içerisinde olmakla ve onlarla iyi bir diyalog kurmakla sağlanacağına inanmaktadır. Fakat İtilaf Devletleri bu "teslimiyetçi" tutum karşısında daha da yüreklenmişler, İzmir'in işgalini iç bölgelere doğru Yunan eliyle genişletmişlerdir. Hatta daha sonrasında İstanbul'u dahi işgal etmişlerdir. Bir gerçek var ki Anadolu halkının kahir ekseriyeti İstanbul Hükümeti ile aynı fikirde değildir. Nitekim yukarıda detaylıca incelediğimiz telgraflarda da görüldüğü üzere halk, tepkisini açıkça

⁷³ Bu protesto telgrafi *Sultaniye Kazası Müdafaa-i Milliye Reisi* Süleyman tarafından imzalanmıştır. Bkz. BOA, A. VRK, 832/79.

⁷⁴ Bu protesto telgrafi *Sultaniye Kazası Müdafaa-i Milliye Reisi* Süleyman Sırrı, Eşraftan: Cevdet, Hakkı, Remzi, İsmail Hakkı. Bkz. BOA, A. VRK, 834/20.

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

bütün ilgili makamlar nezdinde dile getirmeye çalışmıştır. Mitingler vasıtasıyla ortaya çıkan kararlar protesto telgrafları vasıtasıyla da ilgili mercilere sunulmuştur. İşgale karşı silâhla karşı koyma fikri günbegün artarak devam etmiştir. Anadolu halkı işgallere karşı milli his ve düşüncelerini, düzenlenen mitingler ve çekilen protesto telgrafları vasıtasıyla göstermiştir. Konya'dan çekilen telgraflar buna örnektir. Ayrıca düzenlenen bu mitingler ve çekilen protesto telgrafları Türk Milli Mücadelesi'nin düzensiz ordu safhasını oluşturan Kuvvâ-yı Milliye Hareketi'nin doğuşunda da etkili olmuştur. Çünkü Türk halkı, İstanbul Hükümeti'nden umudunu kesmiş ve kendi başının çaresine bakmaya başlamıştır. Mitingler ve protestolar Türk Milliyetçiliği fikrinin aksiyon safhasına geçişinde çok önemli görevler üstlenmiştir. Ayrıca bu mitingler ve protesto telgrafları milli ruhun canlanmasında halkın birbirine kenetlenmesinde de önemli yararlar sağlamıştır. Halkın birbirine kenetlenmesi neticesinde de Kuvvâ-yı Milliye hareketi gün geçtikçe kuvvetlenmiştir. Ayrıca bu miting ve protesto telgrafları I. Dünya Savaşı'nda yenilen bir milletin üzerindeki umutsuzluğun da ortadan kalkmasında, Kuvvâ-yı Milliye Hareketi ile yeni bir heyecanın ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Sonuç

Yunanistan tarafından "*Megali Idea*" fikri çerçevesinde ilhak alanı olarak istenen İzmir, büyük devletler tarafından Paris Barış Konferansı'nda kendilerine işgal sahası olarak bırakılmış, nihayetinde de 15 Mayıs 1919 tarihinde işgal edilmiştir. İzmir'in işgali ilk evvel İzmirli tarafından protesto edilmiştir. Örneğin Maşatlık Mitingi, işgal olmadan gerçekleşen fakat işgalin geleceğini bilerek yapılan bir mitingdir. 15 Mayıs sabahı da Redd-i İlhak Heyeti tarafından memleketin her tarafına çekilen telgrafta; işgalin mitingler ve telgraflar vasıtasıyla protesto edilmesi istenmiştir. Bu çağrıya anında cevap veren Anadolu, miting ve telgraflarla İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesini şiddetle protesto etmiştir.

İzmir'in işgali Konya Vilayeti'nden ve ilçelerinden de şiddetli tepki ile karşılanmıştır. 15 Mayıs'ta Konya'da, 16 Mayıs'ta Seydişehir'de ve 21 Mayıs'ta yine Konya'da olmak suretiyle üç miting düzenlenmiştir. Ayrıca Konya'nın ilçelerinden de protesto telgrafları çekilmiş, işgal hareketi şiddetle

protesto edilmiştir. Düzenlenen mitinglerde ve çekilen protesto telgraflarında vurgulanan hususlar şunlardır: Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesi gereğince işgallerin yapılması büyük bir haksızlıktır. Çünkü işgali haklı gösterecek herhangi bir asayiş bozukluğu yoktur. Telgraflardaki ortak tezlere göre; İzmir'in nüfus çoğunluğu Türklerin elindedir. Wilson Prensipleri dahilinde İzmir'in Türkler elinde kalması gerekmektedir. Paris Barış Konferansı'nın işgale Yunanlıları memur etmesi eleştirilmektedir. Damat Ferit Paşa'nın da sessizliği tepki ile karşılanmıştır. İzmir'in her şeyiyle Türk şehri olduğu vurgulanmıştır. Sadaret'ten işgalin önüne geçilmesi noktasında harekete geçmesi beklenmektedir. Büyük devletlerden de işgal hareketinin durdurulması talep edilmiştir.

Anadolu'nun her tarafından ve Konya'dan çekilen telgraflar millî şuurun gelişmesinde ve millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında etkili olmuştur. İşgal hareketinin Yunanlılar tarafından gerçekleştirilmesi halkın millî bir mücadelenin gerekliliğine inanmasında ve harekete geçmesinde ayrıca etkili olmuştur. Nihayetinde de Kuvvâ-yı Milliye birlikleri vücuda getirilmiş, Millî Mücadele Hareketi resmen halk tarafından başlatılmıştır. En nihayetinde de 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal eden Yunanlılar, 9 Eylül 1922'de geldikleri gibi gitmişlerdir.

Abstract

THE PROTESTING TELEGRAPHS SENT FROM THE CENTRE OF KONYA AND ITS DISTRICTS AGAINST THE OCCUPATION OF IZMIR BY GREEKS

Entente powers who began to share Anatolia after the Mondros Armistice, gave the occupation right of İzmir to Greece at Paris Conference. As a result, Greece occupied İzmir according to the permission on 15th May 1919. Many Turks were killed during the occupation. The occupation of İzmir was protested by the Turkish. Likewise the Rejection of Annexation Committee had organised a demonstration against the occupation in Maşatlık just before it happened, and the occupation was protested. Besides, the committee for the Rejection of Annexation telegraphed to whole country, and the citizens in every part of the country and wanted them to protest the occupation by telegraphs. The call from İzmir

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

found the support from Anatolia and the occupation was protested by demonstrations and telegraphs. The occupation of İzmir was also protested vehemently by Konya Province. In the telegraphs, the facts that the majority of population in İzmir was constituted by Turkish people, there is no case that needed to apply the seventh article of Mondros Armistice and the occupation was unfair according to the Wilson Principles were emphasized. Eventually, the organization of demonstrations and the protesting telegraphs against the occupation of İzmir provided the development of national consciousness and prepared the rise of the National Struggle Movement.

Keywords: Occupation of İzmir, Konya, Protesting Telegraphs, Megali Idea, Greeks

EKLER

Ek-1

Huzûr-ı Sâmi-i Sadâretpenâhiye

Mahreci: Konya

16 Mayıs 1335

İzmir'in Yunanistan askeri tarafından işgal olunduğu haberi konya ehl-i islâmını seyyâl-i nisbeti halinde sine çâk heyecân etti. Göz ve gönüllerimiz garik-i hun te'essürdür. Altı yüz senedir Osmanlı devlet ve millet-i islamiyesinin elinde ümrân ve sa'âdetine çalışılmış bütün Anadolu'nun kalbgâh-ı tabi'isi ve ahalisinin ekseriyet-i azimesi müslüman olan İzmir'i başında Yunanistan hevâ-yı müskiri esen bir ekalliyetin ifsâtevi müdde'iyâtına fedâ ile vücûd-ı vatandan ayırmaya kıyam bütün Anadolu'nun unsur-ı İslamını idam ile müsavidir. Âlem-i medeniyetin siyânetinden cüdâ olduğunu birkez daha gören müslümanlar altı asırlık bir devre-i insaniyetleri olan bir ekalliyetin bundan böyle taht-ı esaretinde zelil ve hakir yaşamaktansa müdafa'a-i hukûk ede ede ölmeye âlem-i medeniyet bu devr-i tarihinin mebde'i evveliyetine bir nokta-i siyah matem ilâvesiyle cümlemizi şühedâmıza iltihâk etmeyi hayatına tercih etmektedir. Bu kadar bedâhet ve ekseriyet-i islamiyetin pâ-yı mâl olan hukûkunu Avrupa'daki mahkeme-i âliye-i medeniyeye protestolarımızın iblâgını istihâm eyeriz. İzmir'in işgâli fi'ilisi mümkün olamayarak orada dâimî bir saha-i hunin-i feca'at vücûda getirmek olacağına âlem-i insaniyet kani' olmalıdır. Kemâl-i halecanla irâdât-ı hilâfetpenâhiye muntazırız ferman.

Umum Ahali Namına Konya Belediye Reisi Hakkı, Sertarik-i Mevlâna Ahmed Adil, Sertabbah Nizameddin, Ulemeden: Kadızade Sadık, Günağazade Vehbi, Hidayet Çelebizade Hasan, Şahabeddin, Hasan, Ridvanzade Ali, Lekelizade Kadri, Kürd Hacı Halil, Musa, Salahaddin, Tüccardan: Nuri, Mollazade Ali Rıza, Besim Ömer, Cevri, Mehmed, Yorgancızade Remzi, Karaimanzade Emin, Hacı Osman, Ekmekçi Esnafından Edhem, İbrahim, Ahmed, Mehmed, Hasanı Hacı Ahmed, Karpuzoğlu Abdurrahim, Kudduszade Ali, Hacı Nafiz, Zühdü, Mehmed, Hasan, Ahmed, Attariye Tüccarından Ziya, Süleyman, Kadızade Bahri, Tahsin, Mevlüd, Mustafa, Sipahi Pazarı Esnafından Hacı Mehmed. (BOA, A.VRK. 829 / 69)

Ek-2

Büyük Devletlerin Temsilcilerine

Konya-20 Mayıs 1335

Konya ahali, bütün dünyaya, kavimlerin hürriyetini, adaletini ve maliyesini temine çalışan büyük devletlerin temsilcilerine "arz-ı hitap" etmekle şeref duyar. Bütün âlemlerle beraber bizler kaniiz ki bir Türkler, İtilaf Devletleri'ne olan hürmet ve dostluğumuz eski tarihlerden beri devam eder iken, bütün Türk milletinin "rıza-i vicdaniyesine" ters olarak hareket eden malum kudurmuş topluluğun bizlere leke kondurmasına engel olacağınıza inanıyoruz. Milletler, ancak mülkiyetlerini ve diğer haklarını ellerinde bulundurdıkları zaman vicdanen endişeden uzak ve huzur duyuyorlar. Şu bilinen bir hakikattir ki tıpkı fertler gibi milletlerin de bir milli izzet-i nefsi

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

vardır. Yalnız onun için yaşarlar. Onun için teneffüs ederler. Bu haddinden fazla zarar görür ise, dengesi bozulur ve durdurulması mümkün olmayan tepkileri ortaya çıkarır. Anadolu'nun altı yüz seneden beri can damarı durumunda olan İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali de millî izzet-i nefsimizi fazlasıyla yaralamıştır. Mütarekenâme'nin yedinci maddesi ileri sürülerek verilen işgal emrini Yunanlıların yerine getirmesi bütün Türk milletinin galeyanına sebep olmuştur.

İzmir gerek nüfus, gerek eserler ve ananeleri itibarıyla Türk şehridir. Anadolu ahalişi ince başlı ve namuskardır. Huzur bozacak hiçbir hareketleri yoktur. Sizlere her ne haber verilir ise büyük yalandır, bir propagandadır. Güvendiğiniz bir heyetle tahkik ediniz. Milletler Cemiyeti'nin prensiplerine uygun olarak, yapılan işgalin haksızlığından dolayı protesto eder ve İzmir ahalisinin haklarının korunmasını, bütün dünyanın haklarının korunmasına kefil olan İttifak Devletleri'nin insaniyetlerinden istirham ederiz.

Bir çok imza. (Yeni Gazete, 21 Mayıs 1335, No: 171-1735).

Ek-3

Sadâret-i Uzmâ'ya Mahreci: Konya 21 Mayıs 1335

Sizler ki mu'azzam bir millet-i medeniyenin muhterem vekillerisiniz insanlığın fezahatini nefsinde cem' etmiş ve milletleri kan ve ateş devrinden kurtarıp aydınlığa münevver bir afak-ı adalet ve insaniyete yükseltmek maksadına hasr-ı emel etmiş fazilet hamileri bulunuyorsunuz, bu evsaf ile sizleri yalnız mensub olduğunuz devlet ve milletlerin değil bütün beşeriyet ve medeniyetin mümessili görmek istiyoruz. Gözler önünde İzmir'i vahşet âbâda döndüren hum ve mateme gark eden ta'aruz tufanı Yunanlıların ve onlara ilhak eden gayr-i müslim unsurların ne yaptıklarını işittiğiniz, bunların hetk etmedik ırz ve namus, katletmedik etfâl-i ma'sume, yağma etmedik mesken ve me'va, hedm etmedik mü'essese, çıldırtmadığı ehl-i islam kalmadığını tahkik etmekteyizdir. Sizin İzmir'deki âlicenab mümessilleriniz gördüler, Fransa konsolatosu, Amerika konsolosu birçok ecanib taarruzdan, tecavüzden azâde kalmış değillerdir. İslamlardan diri kalanlara karşı Venizelos şerefine hakaretin, hunharlığın yapılmadık envâ'ı bırakılmamıştır. Kadınlar, çocuklar, ihtiyarlar bu seyli vahşet karşısında bir takım ma'sumlar katl ve şehid edilmişlerdir ki hâlâ cenazeleri al kanlar içinde sokaklarda yatmakta ve denizden çıkartılmaktadır. Semâvâtın ve hatta vahşi hayvanatın bile tireyerek temasına tahammül edemeyeceği bu manzara-i kıtal Wilson prensiblerinin açtığı devr-i cedid tarihinde ilk matem sahifelerimizi kızıl kana boyamakta bulunuyor. Mahkeme-i aliyye-i akvâm netice-i kararında bütün tarih-i insaniyetin şimdiye kadar görmediği bu fecâyî-i vahşiyânenin teselsül-i hununa taraftar olacağını zannetmeyiz. Müslüman isek insandan başka bir şey değiliz, Kur'anımız, dinimiz, müslümanlığımız nazar-ı medeniyette umumumuzun katl ve i'damını mücib bir cürm ise esasen hayatımızı bu yoldaki zillet-i esaret-i havfdan istihkâr etmiş olduğumuz cihetle ma'sum şehidlerimizi mülaki olarak kanlı yaralarımızla Allah huzûruna vicdanların huzûr-ı ma'neviyetine vararak işte milyonlar ma'sum insanlar müslümanlar yeni tarihinin yeni medeniyetinin bargâh-ı tabi'ata kanlı hediye ederiz diyelim bizi yaradan Allah'a gidelim. Altı asırdır perverde-i nimet ve mürüvvetimiz olan bir ekaliyeti Yunanlılarla birleştirmek namına onlardan altı kere daha çok olan Türk müslümanları katl ve imha ve buna da Yunan askerini tevsit hangi adalet ve insaniyete

yakıştırılabilemeyiz. O ekalliyet ki huzur ve rahatlarını tekeffül ederek onları yaşamak ve saklamak namına milyonlarla evladını ırk-ı islam şehid vermiş, altı yüz senedir sine-i şevkatda, aguş-i siyânette muhafaza etmiş ve vatanımızın evlad-ı müstereki addetmişti. Yunanlıların işgaliyle bunların birleşib biçare müslüman kardeşlerimizi doğrayarak altı yüz yıldır i'marına çalışdığımız İzmir'i bir mahşer-i emvâd ve şühedâ haline götürmelerine bir müslüman tasavvur etmez ki, tahammül kana boyanarak muhakkar ve zelil yaşamaktansa namusumuzla ölmeye ahd ü peyman bize hayat-ı ebediye temin edeceğine imanımız vardır. Yunan askerinin İzmir'i işgal ve Rum unsuruyla beraber teşrik-i ihtirasât ancak bu halleri zuhûr edeceği aşikar idi. Biz Türk müslümanlar son mertebe-i ye's ve hayecana gelerek bir kere daha kendimizi cihan-ı medeniyetin himayesine, insaniyete, hakkaniyete, adalet tarafdarlığı hakkındaki i'timâdımızın tecelli'i fi'iliyatına rabt-ı ümîd ederek sulhün karar-ı adline teslimiyet gösterdik, muntazır bulunuyoruz. Ye'simizin mazlumiyetimizin bize tahmil etmekte olduğu son vezâyif-i fedâkariyi idrâk ettik. Bizi bu son fecayi'den siyanet eder ve ettirirseniz medeniyet-i hakikiye vezaifinde milletlerinizin bir daha büyüklüğünü isbat etmiş olursunuz. Yunanistan'ın değil İzmir'i işgaline Balkan muharebâtından beri akıttığı namütenâhi islam kanlarıyla mülemme' olan onların mevcudiyet-i hazırasına bile tahammülümüz mümkün değildir. Bunun hilafını kabul edecek bir Türk müslüman mutasavvur olamaz. Eğer müslümanlığımız kabahat değilse, ma'sumiyetimiz, hakkımız diğer insanlar gibi sulh konferansının pişgâh-ı adaletinde mer'i bulunacaksa bu kanlı halin bir nihayete erdirilmesi için mensub olduğunuz hükümetler nezdinde tavassut ve ricalarımızın, protestolarımızın sulh konferansına iblağına Yunan askerinin işgalinden İzmir'in tahliyesini talebe asırlarca dost milletin feryâd-ı mazlumânesine isma'a yardım buyurmanızı rica ederiz.

Konya Umum Ahalisi Namına Belediye Reisi Hakkı, Meclis-i Umumi-i Vilâyet Reisi Sanisi Mehmed Ali, Çiftçiler Cemiyeti Reisi Kadri, Amele Cemiyeti Reisi Muhittin, Meram Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Bayramzade Mustafa, Çumra Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Hacı Mehmed, Akviran Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Mustafa Celaleddin, Kızılviran Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Hatib Mehmed. (BOA, A. VRK. 832 / 75)

Ek-4

Mâkam-ı Sadâret-i Uzmâ'ya Mahreci: Konya 21 Mayıs 1335

Düvel-i mu'azzama mümessil-i siyâsilerine çektiğimiz ve her gün çekmekte olduğumuz protesto telgrafnâmelerinin bu günkü kısmı (nı) da huzûr-ı âlilerine arz ediyoruz. Her taraftan felakete uğramış milletin son tazarru'atı olan bu hukûk-ı sarihâsını hayatında ne lazımsa yapılmasını ve millet kendisinin yardımcılarına hayatıyla kamıyla her şeyle tezahür ve muntazır bulunduğunu ma'rûzdur.

Konya Umum Ahalisi Namına Belediye Reisi Hakkı, Meclis-i Umumi-i Vilâyet Reisi Mehmed Ali, Çiftçiler Cemiyeti Reisi Kadri, Çumra Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Bayramzade Mustafa, Akviran Nahiyesi Umum Ahalisi Vekili Hacı Mehmed, Kızılviran Nahiyesi Vekili Mehmed Emin, Amele Cemiyeti Reisi Muhittin. (BOA, A. VRK. 832 / 82)

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

Ek-5

Sadâret-i Uzmâ'ya Mahreci: Konya 26 Mayıs 1335

İzmir hakkında vuku'bulan istirhamâtımıza hiçbir cevap alınmadı, bu ise te'essürâtımızın esefdâdını intac ediyor. Biz Wilson prensiblerinden başka bir şey temenni etmiyoruz. Bu temeniyatımız kabul edilmeyecek olursa ma'sum evladlarımıza varıncaya kadar kanlı kefenleriyle huzûr-ı Rabbü'l-âlemine geçmeye bütün imanımızla azm-i kat'i etmiş olduğumuzu arz eyleriz.

Konya Umum Ahali Namına Belediye Reisi Hakkı, Akviran Nahiyesi Umum Ahali Vekili İhsan, 5 imza. (BOA, A. VRK. 834/71)

Ek-6

Mâkâm-ı Sâmi-i Sadâretpenâhiye Mahreci: Akşehir (Konya) 15 Mayıs 1335

Eczâ-yı memâlik-i Osmaniye'den olan İzmir ve havalisinin Yunanlılar tarafından işgal edilmekte olduğunu haber aldık. Millettin şu sûretle gasb edilen hukûkunun muhafazası ve çünkü İzmir'in taht-ı işgale alınmasına hiçbir islamın nazar-ı imha ile bakamayacağı ve bu uğurda kanlarını isale etmekte çekinmeyeceği, öz Türk islam memleketi olan İzmir'in her vakit Türklerin yedinde kalması icao edeceği, ma'sum insanların bu vesilelerle kanını akıtmaktan başka bir netice hâsil etmeyecek olan işbu tecâvüzâtın men'i hususları Düvel-i l'tilâfiye mümessillerinden telgrafla rica edilmiş olduğundan mâkâm-ı devletlerince de hukûk-ı milliyemizin muhafazası esbabının istikmal buyurulması arz-ı malumat olunur.

Akşehir Müftüsü Hacı Mustafa, Ahali Namına Belediye Reisi İbrahim, Eşraftan: Ali, Şemseddin, Ömer, Rüşdü, Hacı Mustafa, Abdullah, Hacı Bekir, Ali Rıza. (BOA, A. VRK. 829 / 46)

Ek-7

Derâliye Sadâret-i Uzmâ'ya Mahreci: Karaman 16 Mayıs 1919

Bu gün Karaman Kazası ahalişi İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği haberini almakla dilhündür. Kaza ahalişi namına Mösyo Wilson prensiblerinin bu sûretle alenen nakz edilmesini bütün mevcûdiyetimizle protesto ederiz. Ekseriyet-i ahalişi İslam olan memleketlerin hükümet-i Osmaniye altında kalması en birinci arzumuzdur. Sulhün akdinde tevzi'-i adaletten bahseden hükümetlerin bu hâle lâkayd kalması sulhün temadisini ihlâl etti. Biz Karaman Kazası ahalişi bu sûretle cebren vakı' olacak istilâları kanımızın son damlasına kadar def'e karar verdik.

Hakk ve adalet tatbik edilmezse sulh pâyidâr olamaz. Hükümet-i seniyyenin bu husûsda âcilen teşebbüsâtta bulunmasına intizar eylediğimizi arz eyleriz ferman.

Belediye Reisi Ahmed, Cema'at-i İslâmiye Reisi Mehmed Vasfi (Vehbi), Eşraftan: Mehmed Sırrı, Mehmed, Hilmi, Yakub, Ulemâdan Asım. (BOA. A. VRK.829 / 51)

Ek-8

Derâliye Mâkâm-ı Sadâret-i Uzmâ'ya Mahrech: Ilgın (Konya) 15 Mayıs 1335

Mâkâm-ı celil-i hilâfete Türklüğe ve hükümet-i Osmaniye'ye millî rabita ve varlığıyla merbût ve âsâr-ı tarihiye ve islâmiyesiyle ve Türk ekseriyet-i kâhiresinin takvimi ve bu meyândaki âsâr-ı medeniye ile her an ve her dakika Türk memleketi olduğunu isbat edebilmek kabiliyetini kat'iyen haiz olan İzmir'in Yunanistan tarafından işgali haber-i elimini derin ve umûmî te'essürler içinde kaldık. Hukûk-ı millîye-i Osmaniye'nin bu sûretle ziya'a uğramasının kalblerimizde husûle getirdiği te'essür akisleriyle meftûn bulunduğumuz halde Türklüğün hukûk-ı hükûmîrânî tarihiyesinin müdafâ'ası uğrunda bütûn mevcûdiyetimizle her türlü ve en nâ-kâbil iktihâm fedâkarlıkları icrâya azm eylediğimizi ve İzmir'in hiçbir sûretle işgaline ve aile-i Osmaniye'den fekke razı olamayacağımızı aksi takdirde cihânın hak ve adlin şahid-i nişânı olacağını Türkün hakkını, izzet-i nefsini kıran bu hali âleme hak ve adl va'ad eden Sulh Konferansı'nın ta'mir edeceğini muntazır bulunduğumuz hunde Ilgın Kazası ahalişi namına arz eyleriz ferman.

Ilgın Kazası Namına Müftü-i Belde Abdullah, Belediye Re'isi Mehmet Şakir. (BOA. A. VRK.830 / 38)

Ek-9

Sadâret-i Uzmâ'ya, Mahreci: Ereğli (Konya), 17 Mayıs 1335

Muzaffer ve mu'azzam düvel-i mü'telifenin harita ve hukuk-ı beşeri hak ve adle millet esaslarına tevfikân halledeceği mevâ'id-i bütûn Türk ve İslam âlemi bu güne kadar sükûn ve selâmete sevk etmiş ve bu bâbdaki vesâya-yı insâniyeye elân pek sumîni bir iman ile ka'il bulunmuş idi ekseriyet-i kâhiresi Türk olduğu ihşa'iyât-ı cihân ile sâbit olan ve asırlardan beri idâre-i osmaniye ve ebdân-ı İslâmiye ile mümessili bulunan İzmir ve havalisinin bu kere bigayr-i hakkın Yunanlılar tarafından işgali haberi hükûmât-ı mü'telifenin kavâ'id-i milliyet ve hakkaniyet hususundaki neşriyatın esasatıyla mütenâkız görülmektedir. Binaenaleyh beşeriyet-i ma'sûme içinde metrûk bırakılan ma'dur Türke va'ad buyurulan sulh ve adaletin te'min-i idamesi me'azzam devletlerce mültezim ise esasat-ı mevdu'aya perverde ettiğimiz kana'atin me'yus

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

birakılmamasını bî-karâr bir sabırsızlıkla ve haksızlığından başka istinâdgâhı olmayan İzmir işgalinin ref' ve reddiyle ihkâk-ı hak buyurulmasını otuz bin kişi namına tekrar istirhâm ederiz.

Konya Ereğlisi Müftüsü Ahmed Hamdi, Tüccardan: Recep, Remzi, Ali, Şaban, Ali, Çerkes Said, İbrahim, Zürra'dan: Abdulkerim, Mehmed Emin, Ragıp, Ali Rıza, Yusuf, Mustafa, Emin, Dava Vekili İsmail. (BOA, A. VRK 831 / 57)

Ek-10

Sadâret-i Uzmâ'ya, Mahreci: Ereğli (Konya), 22 Mayıs 1335

Şimdi gelen havadisde Yunan askerlerinin İzmir ve havalisinde kanlı katliâmlar yapmakta olduklarını kadın çocuk binlerce müslümanın boğazlandıklarını ırzlarının hetk edildiğini ve malları yağma ve evleri tahrib ve kendilerine işkence edilmekte bulunduğu ve İzmir'deki Osmanlı Rumlarının dahi gaddarlığa ön ayak olmak sûretiyle iştirâk ettiklerini öğrendik. Dünyada müdafa'a-i meşrû'adan başka hiçbir hak mevcûd değildir. Binlerce kardaşlarımızın kanını somuran hunhar kurdu korkutmayı 'an'anatımız kadar sizin temsil ettiğiniz Avrupa medeniyeti de emr ve icap eder. Tehlikeli zamanlarda bile medeniyetinize olan i'timâdımızı muhafaza etmekteyiz. Neşve-i gâlibiyetle sınırlarınızda fevka'l-beşer kudretini taşıyacağınıza bizim bu çalık düşmanımızı mahkemelerinizin ve efkâr-ı umûmiyenizin la'net ve ikrâh ile telakki edeceğine elân eminiz. Güzel İzmir'in kan içindeki gövdesini bir Neron gibi temaşa etmek kanûn-ı tabi'iyeye ve evrâh-ı / adâlete isyan etmekte ve mü'essif vak'a âlem-i islâmın metânetini ve eğer hareketini anlamazsanız adâlet va'adlerinize olan i'timâdımızı sarsacak bizim huzûrumuzu bozacak olan bu hal ise Avrupa'nın da huzûr ve rahatını ahzâ sebep olacaktır. Hevayı acizi muhat olduğu zaman en mukaddes ve en uhrevi mekânı olan bir milletin ölümle yenecek a'zâmi fedâkarlığa katlanması zarûridir. Bu hal karşısında her müslüman müdafa'a-i meşrû'aya mecbûr olduğu cihetle ekseriyet-i kâhiresi müslüman olan İzmir'in Yunanlılara teslimini protesto eder temsil ettiğiniz hükümetin bu bâbda âcilen teşebbüsât-ı mukteziyede bulunarak hukûk-ı islâmiyeyi muhafazaya şitâb ve i'âde-i hukûk ve asayiş husûsunda serî'an tebligât icrâ buyurulmasını bütün memleket sabırsızlıkla bekliyoruz.

Ahali Namına Eşrafdan: Cemil, Kazım, Edhem, Fuat, Süleyman, Vehbi, Şaban, Osman, İshak, Ali Rıza, Hasan, Hilmi. (BOA, A. VRK.834 / 18)

Ek-11

Sadâret-i Uzmâ'ya, Mahreci: Beyşehir (Konya)

16 Mayıs 1335

Vatan-ı mukaddesimizin en güzide parçalarından bulunan İzmir vilâyetinin Wilson prensibine muhâlif olarak Yunan hükümeti tarafından işgal teşebbüsünde bulunduğu hâdiseye-i

faci'ası bütün Türk Osmanlıların derunlarını dağdar etmektedir. Harbin biz Osmanlılara karşı arz ettiği talihsizlik ma'nevîyatımızı intâc etmiş ise de habersiz silahsız eli bağı İzmir'in mukadderât ve âkıbetini bu tarzda görmeye razı olur hiçbir ferd-i Osmanî tasavvur edilemez. Bu hadise-i elime duygusuyla bütün vücudumuzda cevelân eden kanlarımızın son katresini bu uğurda dökmeye âmâdeyiz. Böyle haksız sûrette vuku'bulan tecâvüzâtını protesto etmekle beraber icap ettiği takdirde eli silah tutabilen kadınlara ma'sum çocuklara kadar fedâ-yı cana hazır olduğumuzu kemâl-i ciddiyetle beyâna ve bu vesile ile de hükümetimizin her emrine müheyya bulunduğumuzu arza müsâra'at eyleyiz ferman.

Beşşir Belediye Re'isi Şükrü, Müftü-i Belde Tahsin, Müderrisinden: Musa, Ahmed, Sa'adeddin, İkbâl, Şefik, Halil, Şükrü, Sa'adullah, Eşraftan: Ahmed İsmail, Mevlüd, Akif, Şaban, Ali, Mustafa, Galib, Mehmed, İhsan, Cemil, Esad, Faik, Osman, Abdulkadir, Mustafa, Hüseyin, Ali. (BOA, A. VRK.830 / 39)

Ek-12

Sadâret-i Uzmâ'ya, Mahreci: Beşşehri 18 Mayıs 1335

Rıza ve hâhişimiz hilafına olarak selhhaneye sürülmüş koyun sürüsü gibi cebren sevk olduğumuz harb-i umûmide hun-ı ma'sumlarını isyarla milyonlarca şühedamızın söndürülen hanümanlarını tefekkür ettikçe derunumuzda hissettiğimiz ateşin acıları söndürmeye uğraştığımız ve Düvel-i Mu'azzama-i İ'tilâfiye'nin ilan eyledikleri adaletle intizarda olduğumuz bir hengâmede mütteliklerin müsa'adelerine istinâden Yunan hükümeti tarafından İzmir'in işgaline kıyam eylemesini kalbinde zerre miktarı hiss-i adalet taşıyan hiçbir şahs-ı medeni ve buna tahammül edecek bir Türk İslam tasavvur edilemez. Senelerden beri her türlü felakete imtizâc ve envâ'-ı mezalime tahammül göstermeyi i'tiyâd eylediğimizden bu uğurda ve esasen idama mahkum olup darağacına götürülen hiçbir ferd ölümden korkmayacağı tabi'i olduğundan eli silah tutabilen kazamız halkı şehidlerimize ihlak etmedikçe vatanımızın bir karış toprağını bile vermemek için ahd ü peyman eylediğimizden son nefesimize kadar çalışmaya müheyya olmakla beraber bu felaketimize sebebiyet verenleri bütün mevcudiyetimizle protesto eyleyiz.

Toğna Nahiyesinde Müderris Numanzade Halil, Eşraftan: İbrahim, Fazlızade Ahmed, Kıbrıslı İsmail, Valizade Hasan, Alemdarzade İbrahim, Hacı Mehmed, Ulemâdan: Mehmed, Fazlızade İsmail, Musa Hocazade Mehmed, Hacı Halilzade Osman, Doğanbey Mahallesi İmamı Süleyman, Muhtar-ı Evvel İbrahim, Cami'-i Kebir İmamı Mehmed, Muhtar-ı Evvel Halil oğlu Mustafa, Sani Mehmed (65 İmza) (BOA, A. VRK.831 / 53).

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

Ek-13

Sadâret-i Uzmâ'ya, Mahreci: Beyşehir 19 Mayıs 1335

Vatanın en kötü toprağı üzerine can vermekten çekinmez bir millet olduğumuza tarihi milli şahiddir. Yanlış bir siyasete bizi kurban eden ha'ınlerin cinayâtına hatime vermek vatan kurtarmak üzere adaletle şöhrat şî'ar Mistir Wilson cenabları prensblerine muvafik surette müzahala ve mütarekeyi kabul etmiştik bu gün elimiz bağı olduğu halde ecza-yı vatanımız olan İzmir'imizin Yunan âmâline feda edilmesi bütün Türk milletini diri olarak mezara gömmekle beraber olduğundan korkmayız. Vatan uğruna feda-yı can eden bir millet olduğumuzu icab ederse tekrar isbat edeceğiz. Adalet için öğrendiklerini idrak eden adil ve büyük hükümetler bu haksızlığa elbette razı olamazlar emrinde bulunduğumuzdan Yunanlıların şu tecavüzlerini şiddetle protesto etmekle beraber bütün cihana va'ad ettikleri adaletin ifa ve ittihazına delalet buyrulmasını büyük hükümetlerin ricalinden istirham eyleriz. Her türlü fedakârlığa ve hükümetimiz emrine âmâde olduğumuzu arza ictisar eyleriz.

Muhtar-ı Evvel Ali, Sani Mehmed, Eşraftan: Mehmed, Ahmed, Süleyman, Ali Osman, Mehmed, İbrahim, Mehmed, Ahmed, Ali Halil, Muhtar-ı Evvel Osman, Ahmed, Abdullah, Ahmed, Abdurrahman, Hacı Mehmed, Hasan, Muhtar-ı Sani Bekir. (BOA, A. VRK.832 / 28)

Ek-14

Atabe-i Ulyâ'ya Mertebe-i Hazret-i Tâcidârî'ye, Mahreci: Beyşehir

21 Mayıs 1335

Vatanın bir hak-i pâki uğruna can vermekten çekinmez bir millet olduğumuza tarihi milli şahiddir. Yanlış bir siyasete bizi kurban eden ha'ınlerin cinayâtına hatime vermek vatan kurtarmak üzere adaletle şöhrat şî'ar Mösyö Wilson cenabları prensblerine muvafik surette müzahala ve mütarekeyi kabul etmiştik bu gün elimiz bağı olduğu halde ecza-yı vatanımız olan İzmir'imizin Yunan âmâline feda edilmesi bütün Türk milletini diri olarak mezara gömmekle beraber ölümden korkmaz vatan uğruna feda-yı can eder bir millet olduğumuzu icab ederse tekrar isbat edeceğine bu uğurda icab eden her türlü fedakârlığa âmâde olduğumuzu ictisar eyleriz.

Konya Beyşehirli Manaz? Karyesi İmamı Mustafa, Muhtar-ı Evvel Hasan, Sani Ali, Muhtar Mustafa, Sani İsmail, Hasan, İbrahim, Karye-i mezkur Yukarı Mahalle İmamı Yusuf, Eşraftan: Hasan, Muhtar Hacı Ali, Sani Mehmed, Muhtar Mustafa, İmam Mehmed, Küçük Karyesi İmamı Hafız Ali, Muhtar Osman, Çiflik Muhtarı Ferhad. (BOA, A. VRK.832 / 70)

Ek-15

Mâkâm-ı Sadâret-i Uzmâ'ya, Mahreci: Beyşehir 21 Mayıs 1335

Sevgili İzmir'imizin hîn-i işgalinde Yunan canavarlarıyla bunlar peyrev olan mahalli Rumlarının genç ihtiyar demeyerek katledilen dindaşlarımız ve hetk edilmiş müslüman ırz ve namusu ile nehb olunan eşyaları hakkındaki harekât-ı bagiyânelerine artık sabir ve tahammül olunamayacağından Beyşehir'in otuzüç bin nüfus-ı islamiyesi hayatlarına hatime çekmek üzere her bir fedakarlığı göze aldıklarıından İ'tilaf mümessillerinin gözleri önünde arake edilen islam hun-ı ma'sumanesinden an karib adalet-i ilahiyenin tecelli edeceğine kani' olduğumuz gibi biz müslümanlar hakkında yapılan fecayi'a karşı sükût edilmesi, bigâne kalınması keyfiyet-i âlem-i beşeriyetin hamî-i mu'azzamı haiz hükümet-i mu'azzamalarının haklarındaki kanaatlerimizin yavaş yavaş tezelzülünü ba'is olmakta bulunduğu ve adalet ve insanîyetlerinden tevekkül etmeyip de efkâr-ı adaletkârilerinde sebat iseler bu hunhar Yunan canavarlarının bir neferi bile alıkonulmuyarak İzmir ve havalisinden hemen tard ve ihraçlarıyla İzmir'in tahlisini, yoksa tarih-i insanîyetlerine kayd edilmek üzere hayatlarına hatime çekilmek üzere müsa'ade talebini havi bugün de Dersa'adet ve İzmir'imizde bulunan düvel-i mu'azzama mümessillerine müraca'at edildiğinden taraf-ı âsifânelerinden milletin müzaheret-i kaviyyesine istinaden teşebbüsât-ı ciddiye ve müessire de bulunarak son kanımızı akıtmak üzere işâret-i devletlerine sabırsızlıkla hazı ve âmâdeyiz ferman.

Belediye Reisi Mehmed Tevfik, Beyşehir Kazası Otuz üç bin Nüfus Murahhası Müftü Hüseyin Hüsnü, İ'tilaf Fırkası Reisi Hüseyin Osman, Eşraftan Edhem Paşa. (BOA, A. VRK.833 / 53)

Ek-16

Sadâret-i Uzmâ'ya, Mahreci: Beyşehri , 22 Mayıs 1335

Alman, Avusturya, Rusya hükümetlerinin kurbân-ı ihtirası olarak hayât-ı istiklâli pek zâlimâne surette elinden alınan Lehistan'ın ma'rûz kaldığı felâket-i milliyenin yüz sene sonra istiklâlini îade ederek ihyâ ve i'lâsına hizmet eden hükûmât-ı muazzama-i i'tilâfiyenin insanîyet ve adâletkârâne harekâtı zulmdide millete daha o vakit dest-i muâveneti uzatarak mefâhir-i milliyeyi târihiyesine bir sahife-i şân daha ilâve eden yedi yüz senelik hükûmet-i Osmaniyemizin mevcûdiyet ve istiklâlini dahi koruyarak istikbâle intikâm alûd bir fikr-i millîye ile yürümekle meydân verilmeyeceğine delil-i hâl telakkî ve hukûk-u meşrû'asından emîn hükûmât-ı mu'azzama-i i'tilâfiyenin vereceği âdilâne karâra müsterih'ül-bâl olarak muntazır iken hukûk ve istiklâli millî ile nâ-kâbil-i te'lif ve hem de ümid etmediğimiz bir tarzda rûh-ı hükûmet-i Osmanîye olan sevgili İzmir'imizin Balkan Harbî'nde bile İslamlara ikâ' eylediği mezâlim-i vahşiyâne Avrupalıların bi-tarafâne tahkîkât ve tettebbu'ât ile tebeyyün eden muhteris Yunanlıların işgâli altında tevdi' ile tekrâr mezâlîme meydân verilmesi düvel-i mu'azzama-i i'tilâfiyyeye karşı perverde ettiğimiz itimâd-ı tezelzüle uğradığı müslüman olmaktan başka kusuru olmayan biz Osmanlıların netice-i müdahâlâtı ihtirâsâtkârâne olarak senelerden beri dökmekte

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

olduğumuz kanlara daha milyonlarca masum kanı ilâve edilmemesi ve ekseriyet-i kâhiresine terk olan sevgili İzmir'imizin sâhib-i hakikîsi meşrû' olan bizlere iâdesi ile kâbil olacağını böyle husûsât-ı mühimme-i hayatiyye-i vataniyyede canımızı isâra hazır bulunduğumuzu ve hakkın er ve geç kuvvete galebe edeceğini ve hükûkumuzun müdâfa'asını müekkil olan hükûmet-i seniyyemizin her emrine âmâde bulunduğumuzu arz eyleriz. Katbe-i ahvâlde emr u ferman menlehü'l-emrindir.

22 Mayıs 1335

Belediye Reisi Mehmet Şükrü, Beyşehir Müftüsü Mehmet Hasan, Konya Beyşehirli Kırılı Nahiyesi İmamı Hasan, Muhtar-ı Evvel Osman, Eşraftan: İsmail, Hüseyin, Mehmet, Emin, Hasan, Sani Abdullah, Sani Ali, Mahalle İmamı Şükrü, Muhtar mehmet, Mehmet, Halil, İbrahim Refik, Ali, Hasan, Kemal, Cemal, Hüseyin, Halil, Mehmet, Ahmet, Hafız". (BOA, A. VRK.833 / 90) ; (BOA, A. VRK.834 / 12)

Ek-17

Dâhiliye Nezareti Celilesine, Mahreci: Bozkır (Konya), 20 Mayıs 1335

İzmir'in tesis-i emr ve asayişine Yunan hükûmetinin memur bulunduğu haber-i elimini pek derin bir heyecan ve te'essürle karşıladık. Harb-i meş'uma cidden cebri bir idare ile bir istibdâd ve tazyik ile sokulmuş ma'sum mazlum millet bu kararın huzûr-ı ıstırabda şâyân-ı merhamet ve refet feryâd-ı halcuyane ve dâdhahane ile âtebe-i âlinizde heyecan ve ihtirasını hakikaten celb-i nazar şayan icrâ' işgali vicdân-ı suzana ve edâ-yı mazlumiyet ile arz ve ref' eyler. Sulh Konferansı'nın vacibü'l-inkıyâd mukarrerâtından icrâ-yı tezallum olunan yedinci maddesinin husulü için izzet-i nefsi-i millimizi feza'il-i âliye-i seniyye ile muttasif olamayan her halde harekât-ı ma'rurâne ve mustahfirâne e'fal-i hariseye ve kibriyânesiyle mazlum memleketimizi bir daha cerihadar eylemeye kahr ve zulmü etmeye şitab edecek hükûmete terd'-i vazife buyurulmaması temenni ve faza'il-i âliye cema'il-i medeniye ile mücehhez Avrupalılardan Yunanlılara mahkûmen yaşayacak Osmanlıları bu zillet ve mezelleten halâs buyurmalarıyla vatanımıza cidden musib bir esas kesb eylemelerini dileriz. Hakcuyanemizin Avrupalılara iblağı kanayan cerihamızın dest-i şefkat-i medeniyeti tedavisine bast-ı mesa'i buyurulması temenniyatımızdır.

Bozkır Belediye Reisi Mehmed, Müftü Mustafa, Ulemâdan Sabit, Hüseyin. (BOA, A. VRK.832 / 69)

OSMAN AKANDERE

Ek-18

Sadâret-i Uzmâ'ya

Çumra (Konya)

26 Mayıs 1335

Anadolumuzun can damarı mesâbesinde bulunan İzmirimizin Yunanlılere ilhâkı keyfiyeti bir Türk evlâdlarının izzet-i nefs-i nillisini son derece cerihadar edeceğini akdemce yazdığımız telgrafnâmede arz etmiştik. İzmir'in işgâli Türklerin hayâtına hatime çekmek demektir. Ekseriyet-i azimesi Türk olan İzmir'in Yunanlılere ilhâkından sarf-ı nazarla tekrâr Türklere iâdesi sûretiyle yapılan şu yanlışlığın te'minini aksi takdirde maddî ve ma'nevî her sûretle vatanımızı müdafâ'a etmeğe âmâde bulunduğumuzu tekrâr ale't-tekrâr rica eyleriz.

Muhtar-ı Sani Mevlûd, Muhtar-ı Evvel Hakkı, Çumra'nın Küçük Göl Karyesi Namına İmam Hüseyin. (BOA, A. VRK.834 / 90)

Ek-19

Derâliye'de Mâkâm-ı Sadâret-i Uzmâ'ya Mahreci: Koçhisar-Konya

(bg. Ankara-Şereflikoçhisar)

21 Mayıs 1335

Bütün milel ve akvâmın terakki ve inkişâfı beşeriyetin pâyidar bir sulh ve müsâlemet içinde te'min-i sa'âdet ve inşirâhı istihdâfen teklif ve cihânın huzûr-ı şehâdetinde bi'l-kabûl tatbîki tekarrür edilen ma'lûm ve mu'ayyen prensiplerin netâyici ve bütün âlemin sabırsızlıkla intizâr eylemekte olduğu şu anda o gâye-i matlûbeyi mahal bulunan İzmir mes'elesi bizleri pek dilhûn ve kalplerimizi te'sir ve hayretle meshûn etmiştir hukûk-ı müşir ve sa'âdet-i akvâmın te'mini gâyesine ma'tûf olan ve tabîki cihân huzûrunda ta'ahhüd olunan esâsât nazar-ı dikkate alınarak İzmir vilâyetimizin her türlü müdahaleden masun bulundurulmasına esbûbının ihzâr ve istikmâl buyurulmasını istihâm eyleriz.

Koçhisar Ahalisi Namına Belediye Reisi Hayreddin, Ahali Namına Ulemâdan Vehbi, Ahali Namına Hasan (BOA, A. VRK.833 / 89)

Ek-20

Sadâret-i Uzmâ'ya

Koçhisar

30 Mayıs 1335

Bir yârân-ı hun alûdun Düvel-i İtilâfiye ile rahnedâr ettiği mahiyetin yine düvel-i müşarunileyha ve bilhassa İngiltere ile teeddîd ve takviyesine ve sedâ-yı milletin Versay

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

Konferansı'na iblağı ile öz yurdumuz Aydın'ın şimdi ve İzmir'in de yakın zamanda istirdadına muvaffakiyet-i devletlerinin husûl (yafta) olması ve yeniden makam-ı sadareti işgal buyurmaları (lemiyeye-i) ye's ve naümiyeye düşen ve fakat (sebatını) sükûnet ve intizamlı muhafaza eden milletin sema'ı mü'ellim ve kal-i mahzunlarının siyaset tebdilini ve gerek padişahımız efendimiz hazretlerinin ve gerekse zât-ı devletlerine karşı milletin bâkî olan bî had ve pâyân hürmet ve sadakatleri takdim ve tebşir ile mahzun vatanımızın intizar ettiği istiklâliyeti zât-ı devletlerinde bulunduğumuzu arza müsarâ'at eyleriz ferman.

Konya Koçhisar Belediye Reisi Hayreddin, Hürriyet ve İtilaf Kulüb Reisi Naci. (BOA, A. VRK. 835/30).

Ek-21

Derâliye Makam-ı Sadâret-i Uzmâ'ya Mahreci: Konya-Aksaray 19 Mayıs 1335

Vatanımızın can damarı ve göz bebeği olan İzmir'imizin Yunan siyaset-i istilâcuyânesine red(?) edilmekte olduğunu kemâl-i telehhûf ve heyecanla haber aldık. Ma'lûm-ı sâmilere buyrulduğu vechle teşebbüs-i mezkûr inkişâf-ı millimizi gözetib Yunan süngüsü altında emsal-i âtiye-i milleti bile makhur etmeyi istemek demektir. Haksız ve faidesiz olan işgâl-i mezkûru bütün / efrâd-ı millet hiçbir vakit hiçbir suretle kabul edemeyeceğinden ihkâk-ı hakk emniyesi uğrunda fedâ-yı can etmeyi bütün Anadolu Türkleri her vakit akdes veza'if add edeceklerdir. Hâk-ı pak-ı vatanın işbu Yunan ihtirasat ve tecavüzatı sebebiyle herc ü merce-i dimiden kurtarılması ve Aydın ili havalisinin her zaman için / kanlı sahifelerin hüdûsuna meydan verilmemesi esbâb-ı âcilesinin istikmâline tevessül buyurmalarını kahir ademle istirham ve düvel-i muazzama mümessilleri vesatetiyle Amerika Reis-i Cumhuriyete, İngiliz ve Fransız, İtalya başvekillerine telgrafla müracaat ettiğimizi arz eyleriz ferman.

Belediye Reisi Ahmet, Ticaret Odası Başkanı Mustafa, Tüccar; İbrahim, Tahir, Müftü İbrahim, Müderris; Mehmet, Şükrü, Mehmet, Mehmet Sadık, Ulemadan İbrahim, Esnaf Adına Musa Kazım. (BOA, A. VRK.833/35)

Ek-22

Mâkâm-ı Sadâret-i Uzmâ'ya Mahreci: Sultaniye (Konya) 19 Mayıs 1335

Galibiyet ma'lubiyet gibi iki tasavvuratı cami' tali'-i harb herhangi bir millete ikinci şikk-ı mü'essifini izhâr etse de bunun haysiyet-i milliyesinin muhtel olması da tazammun etmez ki ma'lubun bu hakkını takdir ve muhafaza ederse yine ancak galib gelen hükümetler olur. Ekseriyyet-i nüfusu Türk ve İslam olan İzmir'in hukûk-ı millî nazariye-i âdilesine mugayir olarak işgali esasen milletin kalbinde ayrı bir yara-i deva nâ-pezir açmakta iken bunun yeri de İzmir

hakkında öteden beri pek başka bir maksat-ı hissiyat besleyen Yunanistanca vuku' bulmasını haysiyet-i milliyesine en büyük bir tecavüz telakki eden millet bunu olanca mevcudiyetiyle protesto eder, hakkın muhafazası için bu ihâkın reddini istihram eyleyiz.

Konya Sultaniye Kazası Müdafaa-i Milliyesi Reisi Süleyman (BOA, A. VRK.832 / 79)

Ek-23

Sadâret-i Uzmâ'ya

Sultaniye (Konya)

24 Mayıs 1335

En nihayet binlerce ma'sum mazlûm Türklere islâmlara bir müddettir zâlim hunhar Yunanlılar'a bir sahne-i fecâyi' ve maktel zulm ve şena'at olan sevgili İzmirimizin bu akıbet-i mü'ellimesinin bir islâm Türk memleketi bulunmasından başka bir sebebe ma'tûf olmadığını millet artık tamamıyla anladı bu kadar feryâd-ı mazlûmânemizle bunca nizâm-ı muhakkenemizle düvel-i mu'azzama-i i'tilâfîyenin müdahale-i adâletkârânesini istihâm ettik metâlib-i muhakkasının her halde nazar-ı i'tibâra alınacağı hakk-ı adâletten ümid eden millet bilakis yeni yeni hallerin vukû'unu bî günah islam kanlarının heder ırzlarının hetk edildiğini görmekte dağdâr-ı ye's ve elem oldu zemin-i zaman i'tibâriyle muhafaza-i sükûn ve i'tidâl etmek istediğimiz halde şahidi olduğumuz bu gibi vekâyi' ve fecâyi' eskâr-ı umûmiyeyi artık ta'dil ve teskin edilemez bir galeyâna getirmeye âmil-i kâhir oldu. Tali'-i harbin bize tevcih ettiği ma'lûbiyet açıklıklarına / tahammül edebildik lakin haysiyet-i milliyemizin daha fazla rencide edilmesine ma'sûm kanlarımızın vahşicesine akıtılmasına artık sabır edemeyiz müdafa'a-i hukûkumuz muhafaza-i namus ve canımız için sadakat-i adâletkârânelerini tekrar istihâm ediyoruz. Adem-i kabûlü takdirinde bazıce gibi oynayan namus ve hayatımızı kuvve-i milliyemizin ölünceye kadar müdafa'a etmek ızdırarında kalacağımızı son def'a olarak arz ederiz. Beş senedir gördüğümüz bunca acı mesa'ib döküşü bilzûm kan verdiği kurban uğradığı haksızlık artık kâfidir. Bunun birtakım yeni yeni vekâyi'le daha fazla inlemesini insaniyet ve adâlet namına meydan bırakmayınız efendim.

Müdafa'a-i Milliyeye Re'isi Süleyman Sırrı, Eşraftan: Cevdet, Hasan Remzi, Müftü Hakkı. (BOA, A. VRK.834 / 20)

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

Ek-24

Beyshehir'den Çekilen 22 Mayıs 1335 (1919) Tarihli Telgraf (1. Sayfa)

تلگرامنامه

دولت طبعه ثنایه تلگراف اولی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN
L'Etat s'engage sous responsabilité à relever de service de la télégraphie

Retransmission ou Expédition		تکرار کتبه یا ارسال		RECEPTION			اشد	
Date	تاریخ	Date	تاریخ	Signature de l'expéditeur	Signature de l'expéditeur	Signature de l'expéditeur	Signature de l'expéditeur	Signature de l'expéditeur

المقام اولی و سید محترم ملک فریاد اجازت اولی و محال
استقلالیه طلبا صوبه الیله ایستاد صوبه صوبه
مدرسه ملکیه مورسین صوبه استقلالی اعاده ایضاً و بعد
خدمت امیر حکومت مظهر استقلالی انانیه و عدالت کاره
موظف بده ملت و بها اودقتی معافتی امانت صوبه
مدرسه انانیه مورسین صوبه و بها عدالت اجاره بده بده
خدمت غنایه ملک مورسین و استقلالی بده بده بده
استقلال مقام الود و قدر الی بده بده بده بده
لیله حال بده و حقوقه مندر بده بده بده بده
بده بده بده بده بده بده بده بده بده بده
استقلالیه ملک الیله ناقابل بده بده بده بده بده
بده بده بده بده بده بده بده بده بده بده
بده بده بده بده بده بده بده بده بده بده
بده بده بده بده بده بده بده بده بده بده
بده بده بده بده بده بده بده بده بده بده

OSMANLI ARŞIVI BAKİRE KASAPLI

(Kaynak: BOA, A. VRK.833 / 90); (BOA, A. VRK.834 / 12)

Ek-25

Beyschir'den Çekilen 22 Mayıs 1335 (1919) Tarihli Telgraf (2. Sayfa)

OSMANLI ARŞİVİ DAKİLE VE İZLENLERİ

TELEGRAMME

تلگرافنامه

دولت علیّه عثمانیّه تلگراف اداره سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

L'Etat n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie

دولت طرفی سے مسیولان مولیٰ مستکرہ نہ ہوتی

1347

RÉCEPTION ou ÉMISSION		تکرار کیلئے یا سول		RECEPTION		ایضا	
N ^o d'ordre	N ^o de l'ordre	Date	شرح	N ^o d'ordre	N ^o de l'ordre	Date	شرح

De: _____ Prior: _____ مورده: _____
 N^o: _____ Date: _____ H. _____ M. _____ تاریخ: _____ روز: _____
 Vale: _____ Indis. Préalable: _____ اطلاع: _____

فاخرہ بیورہ اسلیمہ اعتبار نزلد انگریز مسلمان
 اولیٰ قدرہ بشقہ قصورہ اولیٰ قدرہ بزعمانہ قدرہ بشقہ
 اعتراضات کما ان اولیٰ قدرہ سے بیورہ قدرہ اولیٰ قدرہ
 قائلہ رہا ملو بیورہ ہر موضع قاز غلڈو ایطامس والیٰ قدرہ
 قائلہ کہ ترک انگریز بیورہ انگریز کے صحابہ حقیقتیں
 مشورہ اور بزرگ اعدائے ہیں قابل ادلہ حقن بیورہ
 ہر حیات و وطنہ جاہلیہ ایطامس جاہلیہ بیورہ و حقنہ
 اولیٰ قدرہ قوت غلبہ ابدہ حشر و حقوق ترک مذاہب سے مؤکل
 اورہ حقیقت سے ترک ہر امر پر اعادہ بولند بیورہ
 ایطامس قائلہ احوالہ امر و فرمانہ میں الامریہ
 بیورہ بیورہ

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALI

Ek-26

Sultaniye (Konya)'den Çekilen 24 Mayıs 1335 (1919) Tarihli Telgraf

25/5/19
Cafca
تاریخ

1335	24	5	1335	24	5	1335	24	5
1335	24	5	1335	24	5	1335	24	5
1335	24	5	1335	24	5	1335	24	5
1335	24	5	1335	24	5	1335	24	5
1335	24	5	1335	24	5	1335	24	5

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a telegraph message, starting with "Bismillahirrahmanirrahim".

(Kaynak: BOA, A. VRK.834 / 20);

Ek-26

Çumra'dan Çekilen 27 Mayıs 1335(1919) Tarihli Telgraf

27/5/19
Cafca
تاریخ

1335	27	5	1335	27	5	1335	27	5
1335	27	5	1335	27	5	1335	27	5
1335	27	5	1335	27	5	1335	27	5
1335	27	5	1335	27	5	1335	27	5
1335	27	5	1335	27	5	1335	27	5

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a telegraph message, starting with "Bismillahirrahmanirrahim".

(Kaynak: BOA, A. VRK.834 / 90);

Ek-27

Ereğli'den Çekilen 27 Mayıs 1335 (1919) Tarihli Telgraf (1. Sayfa)

281

26/5/1335

26	26/5/1335	26	26/5/1335	26	26/5/1335	26	26/5/1335	26	26/5/1335
----	-----------	----	-----------	----	-----------	----	-----------	----	-----------

Handwritten text in Ottoman Turkish script follows the table.

(Kaynak: BOA, A. VRK.834 / 18)

Ek-28

Ereğli'den Çekilen 27 Mayıs 1335 (1919) Tarihli Telgraf (2. Sayfa)

Handwritten header and table structure similar to Ek-27.

26	26/5/1335	26	26/5/1335	26	26/5/1335	26	26/5/1335	26	26/5/1335
----	-----------	----	-----------	----	-----------	----	-----------	----	-----------

Handwritten text in Ottoman Turkish script follows the table.

(Kaynak: BOA, A. VRK.834 / 19)